

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління
Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Бізнес-економіка»
Заочна форма навчання

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ТАНЦЮРИ МАРІНИ ВІТАЛІЇВНИ**

на тему «ОБҐРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЄКТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

*Робота виконана з дотриманням основних принципів та фундаментальних
цінностей академічної доброчесності _____ Танцюра М.В..*

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доц.

_____ Дмитренко А.І.

Робота допущена до захисту в ЕК «__»_____20__ р. протокол № __

Зав. кафедри бізнес-економіки
та підприємництва,
докт. екон. наук, проф.

І.М. Рєпіна

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1 Екологічність діяльності як сучасна вимога до функціонування бізнесу	6
1.2 Методичні підходи до діагностування екологічності діяльності підприємства	21
1.3 Сучасні механізми забезпечення екологічності функціонування компанії	35
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АК ГРОСДОРФ».....	49
2.1 Характеристика середовища та умов функціонування ТОВ «АК ГРОСДОРФ»	49
2.2 Діагностика фінансово-майнового стану та ефективності діяльності товариства	56
2.3 Аналіз рівня впливу діяльності компанії на довкілля	63
РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АК ГРОСДОРФ».....	72
3.1 Концептуальні напрямки підвищення екологічності функціонування та розвитку товариства.....	72
3.2 Обґрунтування програми підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ»	78
ВИСНОВКИ.....	94
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	99
ДОДАТКИ	104

ВСТУП

Актуальність теми. Екологічна економіка – це новий тренд важливого напрямку структурних реформ для того, щоб: 1) підвищити обізнаність про реальне екологічне, енергетичне та соціально-економічне становище світу, виявивши ідеологічні варіанти для кращого розуміння дилеми «економічне зростання чи захист і збереження довкілля»; 2) знайти оптимальні шляхи та більш ефективні інструменти для вирішення проблем, з якими стикнулося суспільство.

Курс на всебічне забезпечення прав сучасної людини спричинив до своєрідного протиріччя між її постійно зростаючими потребами та об'єктивними можливостями їх забезпечення, що спричинило певний дисбаланс між екологічними з одного та соціально-економічними з іншого боку чинниками. Десятилітні проблеми з екологічністю вітчизняної економіки ускладнюються негативною геополітичною ситуацією, що склалася внаслідок військової агресії РФ.

Масштаби необхідних змін у напрямку екологізації економіки України сьогодні для українського суспільства загалом непосильні. Необхідно починати із найменшого і найпростішого – а саме, екологічного підприємництва, яке через зусилля народу та за умови підтримки держави стане рушієм екологічної економіки майбутнього.

Аналіз останніх досліджень. Методологічну основу дипломної роботи складають наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, присвячені проблемам підвищення рівня екологізації діяльності підприємства. При виконанні роботи були використані праці іноземних та вітчизняних авторів, таких як Антоненко І.Я., Баланюк І.Ф., Білявська Ю.В., Васильців Т.Г., Гобела В.В., Демешкант Н.А., Дудюк В.С., Доценко І.О., Живко З.Б., Квасницька Р.С., Кліменко О., Максимюк М.М., Павликівська О.І., Синякевич І.М., Фещенко О.Л., Черчик А., Шляго Н.Н. та інших.

Об'єктом дослідження є трансформаційні процеси, спрямовані на забезпечення мінімізації негативного впливу бізнесу на довкілля.

Предметом дослідження є організаційно-економічні відносини, що виникають у процесі управління екологічністю діяльності промислового підприємства.

Метою роботи є дослідження теоретико-методичних аспектів та існуючого у вітчизняних та зарубіжних компаніях порядку управління екологічністю компанії, а також обґрунтування комплексу заходів стратегічного та тактичного характеру, спрямованих на забезпечення мінімізації негативного впливу цільового підприємства на екосистему.

Досягнення поставленої мети зумовило вирішення наступних завдань:

- ✓ висвітлено сутність, характерні риси та специфіку управління екологічністю діяльності підприємства;
- ✓ розглянуто специфіку нормативно-правового регулювання охорони довкілля в Україні;
- ✓ досліджено завдання, аспекти та методичні підходи до діагностування екологічності функціонування бізнесу;
- ✓ проаналізовано рівень екологічності діяльності в економіці України;
- ✓ ідентифіковано історію, напрямки, особливості та масштаби функціонування ТОВ «АК ГРОСДОРФ»;
- ✓ продіагностовано динаміку фінансово-майнового стану та ефективності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ»;
- ✓ досліджено особливості управління екологічністю діяльності у ТОВ «АК ГРОСДОРФ»;
- ✓ розроблено концептуальні рекомендації щодо забезпечення належного рівня екологізації діяльності цільової компанії;
- ✓ обґрунтовано доцільність реалізації бізнес-пропозиції щодо підвищення рівня екологізації діяльності підприємства.

У роботі були використані наступні методи дослідження: порівняльний, графічний, економіко-математичний, систематизація та узагальнення, економіко-статистичний (для розрахунків параметрів екологізації підприємства), аналітичний і структурний, графічний (для представлення результатів аналізу).

Дане дослідження проводилося на базі ТОВ «АК ГРОСДОРФ». В ході аналізу діяльності компанії були виявлені певні недоліки і зроблені рекомендації, реалізація яких повинна сприяти вдосконаленню системи екологізації діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ».

Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки, перелік джерел і додатки. У першому розділі розглянуто теоретичні та методологічні аспекти забезпечення екологічності діяльності підприємства, друга частина роботи присвячена діагностиці екологічної діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ», у третьому розділі роботи були розглянуті пропозиції щодо підвищення рівня екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Екологічність діяльності як сучасна вимога до функціонування бізнесу

Сучасна екологічна політика є частиною соціально-економічного стану і характеризує спрямованості, прийоми, форми і методи регулювання соціально-екологічних процесів і, в кінцевому рахунку, визначає відповідальність навколишнього середовища в діяльності підприємств. Виникає необхідність розробки принципово нової національної політики охорони навколишнього природного середовища на державному рівні, виходячи з пріоритетів і завдань сталого екологічного та соціально-економічного розвитку. Необхідно дослідити і впровадити нові форми екологічної орієнтації економіки з метою гарантування стандартів екологічної безпеки і, відповідно, розвитку екологізації виробництва.

Слід зазначити, що практично всі європейські, американські та азійські промислові компанії створили і сертифікували системи екологічного менеджменту в останні десятиліття. Це означає, що екологічна відповідність та сертифікація стали одним з найважливіших інструментів на ринку.

Особливе місце в балансі між менеджментом і життям займає важлива для українських компаній проблема екологізації виробництва. Удосконалення виробництва вимагає створення ефективних механізмів регулювання та сприяння екологізації як на державному, так і на підприємницькому рівнях. З урахуванням стану економічної системи на державному рівні розвиток екологічних підприємств має базуватися на механізмі поліпшення екологічного розвитку підприємства відповідно до власної екологічної політики [13].

Одним з основних напрямків модернізації сучасної економіки є реалізація її екологічних стандартів. Одним з найважливіших завдань міжнародного співтовариства залишається ефективний засіб охорони навколишнього середовища в процесі господарської діяльності, відповідно до концепції прогресивного економічного зростання. Стан навколишнього середовища безпосередньо впливає на ефективність виробництва товарів і послуг і на довгостроковий репродуктивний потенціал вітчизняного продукту. Тому в парадигмі даної теорії необхідно вивчати взаємні відносини природи і суспільства, які досить суперечливі [19].

На рис. 1.1, ідентифіковано проблеми економіки та екології, наук, які на перший погляд абсолютно різні, через взаємозв'язок один з одним.

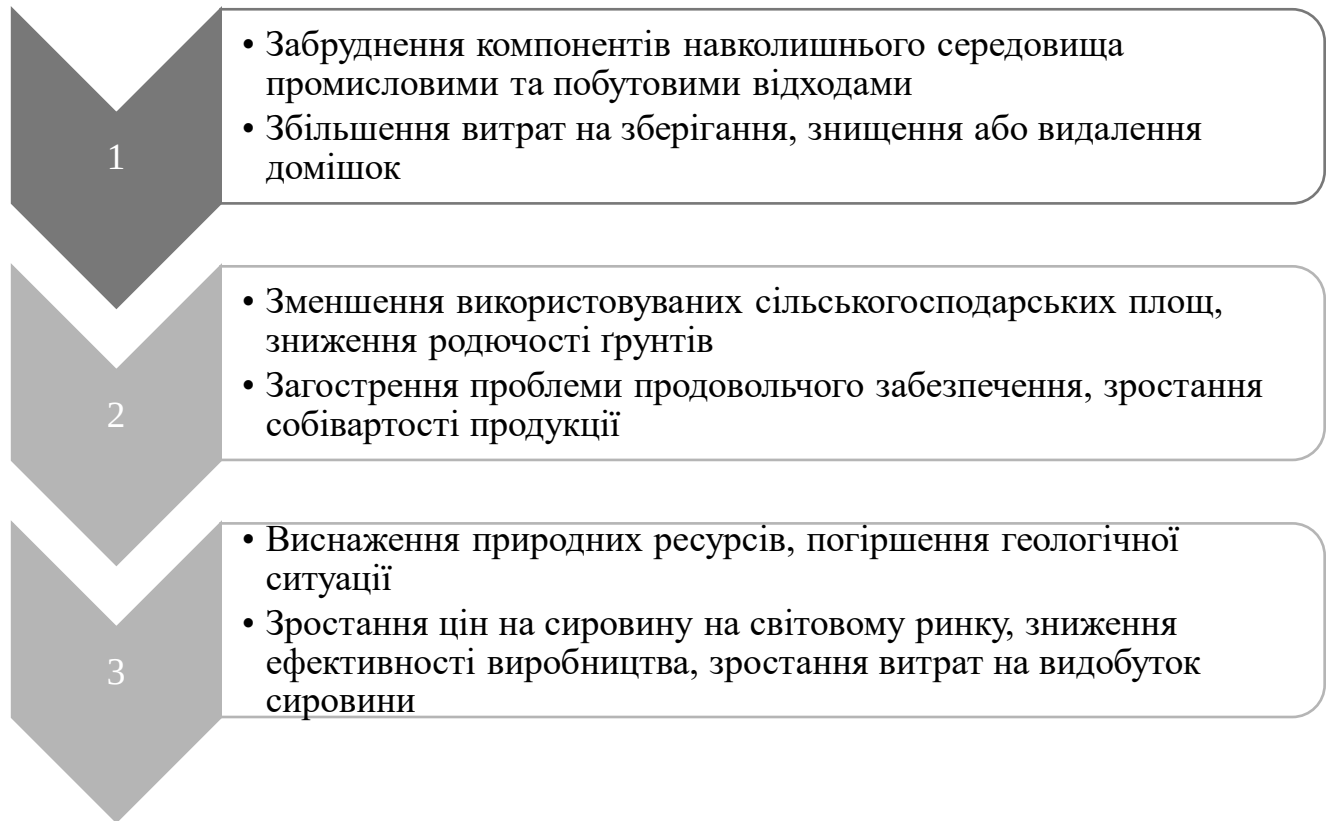

Рисунок 1.1 – Зв'язок проблем екології та економіки

Джерело: Розроблено автором

Основним завданням еколого-економічного спрямування є пошук шляхів забезпечення стійкості економічного розвитку та збереження біосфери як середовища життєдіяльності та функціонування людини.

Економіку з точки зору екології можна розглядати з двох альтернативних позицій:

- ✓ негативний вплив економіки на природу – це створення сучасних екологічних проблем і небезпека глобальної екологічної кризи;
- ✓ позитивний вплив економіки на природу – полягає в необхідності достатніх інвестицій в охорону навколишнього середовища.

Більш розширено до позитивного впливу економіки на природу можна віднести:

- розвиток відновлюваних джерел енергії (сонячна, вітрова, біогазова);
- «озеленення» у сфері управління водними ресурсами (система рециркуляції водоспоживання);
- озеленення в управлінні земельними ресурсами (скорочення використання добрив та пестицидів), утримання та відновлення міських парків, лісонасадження, підтримання та покращення якості ґрунтів;
- поліпшення поводження з відходами (переробка твердих побутових відходів, використання більш чистих пакувальних матеріалів, відновлення занедбаних промислових будівель);
- «озеленення» сфери житлово-комунального господарства («зелені» будівлі з ефективним енерго- та водопостачанням, використання «чистих» матеріалів у будівництві);
- розвиток «чистого» транспорту (планування і розвиток громадського транспорту, використання альтернативних видів палива, поглинання електричних та більш чистих транспортних засобів).

З метою вирішення проблем екологічної безпеки виробничої діяльності та сталого економічного розвитку необхідно удосконалити існуючий механізм управління в рамках господарської діяльності підприємств. На сучасному етапі економічного розвитку все більше загострюються екологічні проблеми, що виникають в результаті активізації та посилення антропогенного впливу на

навколишнє природне середовище. І хоча видобуток в Україні останнім часом скорочується, процес погіршення потенціалу природних ресурсів триває.

Повномасштабне російське вторгнення завдало збитків на 35,3 мільярда доларів для екології України, і мільйони гектарів природоохоронних територій зараз під загрозою. Про це заявив міністр навколишнього середовища Руслан Стрілець на слуханнях в Європарламенті в Страсбурзі. П'ята частина природоохоронних територій України знаходиться під загрозою руйнування, і вже зафіксовано близько 2 000 випадків шкоди довкіллю.

За даними міністерства, збиток, завданий забрудненню повітря, спричиненим війною, наразі становить близько 25 млрд євро, а для усунення пошкоджень, завданих землі, необхідно додатково 11,4 млрд євро. Р. Стрілець додав, що додаткові 79 мільйонів тонн викидів парникових газів можуть бути створені при відновленні інфраструктури та будівель, зруйнованих російськими окупантами.

Мета повинна враховувати екологічні аспекти діяльності при виконанні виробничої діяльності різними економічними суб'єктами в умовах сталого розвитку навколишнього середовища. Економічна криза, орієнтація економіки на сировину, невикористання енергозберігаючих і заснованих технологій посилюють появу потенційних загроз ефективному виробництву [17].

Обов'язковою умовою сталого розвитку сучасних вітчизняних підприємств є екологізація виробництва, що включає в себе використання екологічно чистих технологій і зниження ресурсоемності. Це мінімізує негативний вплив на навколишнє середовище і екологічні небезпеки. Дотримання правових, економічних, соціально-психологічних, технічних і екологічних вимог у виробничо-господарському процесі вимагає створення в компанії системи управління, яка управляє роботою, орієнтованою на навколишнє середовище і несе відповідальність за її результати.

Вперше термін «зелена економіка» був використаний у публікації «Концепція зеленої економіки» (Blueprint for a Green economy; 1989), яка присвячена економічному обґрунтуванню концепції сталого розвитку. Видання було

підготовлено групою провідних економістів і екологів від імені уряду Великобританії. Завданням експертів було консультування Уряду щодо переходу до концепції сталого розвитку та його наслідків, а також визначення критеріїв економічного прогресу та оцінки проектів політик розвитку.

На думку фахівців, зелена економіка – це нова область досліджень, яка займається взаємозв'язком природних екосистем і соціально-економічних систем в найширшому сенсі цього терміну, відносинами, що мають вирішальне значення для багатьох проблем людства, і побудовою сталого майбутнього [8].

Зелена економіка повинна пропонувати різні можливості для прогресивного економічного зростання на основі соціальної інклюзії, поліпшення добробуту людей і створення робочих місць і гідних можливостей для роботи для всіх, забезпечуючи тим самим нормальне функціонування екосистем планети.

Таким чином, узагальнюючи вищезазначені дані фахівців, зелена економіка – це формування нових напрямків господарської діяльності, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, раціональним використанням природних і енергетичних ресурсів, скороченням викидів парникових газів, впровадженням екологічних технологій, поводженням і утилізацією відходів, виробництвом екологічно чистої продукції, підприємництвом у сфері охорони навколишнього середовища. У той же час, це характеризується багатьма новими робочими місцями.

Циркулярну економіку визначають, як нову бізнес-модель, яка фокусується на повторному використанні матеріалів та створенні доданої вартості за допомогою розумних послуг та рішень. Циркулярна економіка передбачає, що ланцюжок створення виробництва організований таким чином, що продукція з одного ланцюга стає вхідними даними для іншого, тим самим знижуючи залежність від нових видів сировини. У глобальному сенсі циркулярна економіка дуже важлива, оскільки, на думку міжнародних організацій, глобальне значення ринку циркулярної економіки становить понад трильйон доларів.

Концепція циркулярної економіки є своєрідним комплексним альтернативним вектором розвитку світової економіки. Але на додаток до переваг та позитивного досвіду, існує багато потенційних перешкод, які заважають процесу рециклінгу відкритися в повній мірі. Багато перешкод можуть завадити впровадженню практики циркулярної, зеленої економіки.

У всьому світі велике значення надається екологічній безпеці продукції і технологіям виробництва. Найпопулярнішим інструментом підтвердження екологічної безпеки на сьогоднішній день є міжнародний стандарт ISO 14001.

Поява ISO 14000 – набору міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту в компаніях і на підприємствах – вважається однією з найважливіших міжнародних екологічних ініціатив. Місія ISO полягає в сприянні розробці загальноприйнятих стандартів, правил і подібних документів для полегшення міжнародного обміну товарами і послугами.

Основним завданням системи стандартизації ISO 14000 є забезпечення зниження негативного впливу на навколишнє середовище на трьох рівнях:

1. Організаційний – в результаті поліпшення екологічних показників компаній.
2. Національний – в результаті створення важливого доповнення до національної нормативно-правової бази та елементів державної екологічної політики.
3. Міжнародний – через поліпшення умов міжнародної торгівлі.

ISO 14001 – це міжнародний сертифікат, виданий з метою мінімізації шкідливого впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище. Іншими словами, він надає методи та інструменти, які забезпечують ефективність використання ресурсів та зменшення відходів.

Цей стандарт містить вимоги до таких критеріїв, як:

- ресурсоефективність;
- захист біорізноманіття та екосистем;
- уповільнення зміни клімату;
- запобігання забрудненню.

Все це безпосередньо впливає на сам виробничий процес, а не на готову продукцію.

Відповідно до ISO 14001, компанія повинна розробити достатню документацію для опису основних елементів системи екологічного менеджменту і їх взаємодій. Документація системи екологічного менеджменту, тобто набір документів, необхідних для її функціонування, надає системі формальний статус, роблячи її «прозорою» не тільки для розробників системи екологічного менеджменту, але і для користувачів, зовнішнього аудитора і зацікавлених зовнішніх організацій. Ефективність системи екологічного менеджменту багато в чому залежить від того, як вона задокументована.

Документація, що стосується системи екологічного менеджменту, повинна включати:

1. Екологічна політика. Надається у вигляді документально підтвердженого викладу підприємством своїх намірів і принципів загальних екологічних показників, які служать основою для визначення цільових і планових екологічних показників.
2. Цільові та прогнозовані екологічні показники, які визначаються безпосередньо через екологічну політику підприємства на певний проміжок часу (3-5 років), розробляється у вигляді окремого однойменного документа або у вигляді детальних екологічних програм.
3. Документи, що регламентують виконання обов'язків і повноважень персоналу підприємства в галузі охорони навколишнього природного середовища. Містять положення про підрозділи, посадові інструкції та розподіл компетенцій.
4. Документи, що описують основні елементи системи екологічного менеджменту та їх взаємодії. До них відносяться екологічні процедури та екологічні методики.
5. Фіксовані дані про стан навколишнього середовища, впровадження та функціонування системи екологічного менеджменту. Ці дані служать свідченням

діяльності, здійснюваної в сферах планування, моніторингу, оперативного контролю, ревізії, корекції та вдосконалення заходів.

6. Зовнішні документи. Включають стандарти ISO та серії ДСТУ 14000 для системи екологічного менеджменту та екологічні документи, які застосовуються до діяльності компанії, організація та відповідність якої перевіряється. Екологічні документи мають велике значення для системи екологічного менеджменту. Для забезпечення відповідності правовим актам та іншим нормативним документам організації ідентифікують ці документи.

Сертифікація по ISO 14001 проходить в 2 етапи:

1. Діагностичний аудит – попередня оцінка діяльності компанії.
2. Сертифікаційний аудит – аналіз ефективності впровадженої системи менеджменту.

Проходження сертифікації ISO 14001 дозволяє підприємству значно знизити свій негативний вплив на навколишнє середовище, а саме:

- мінімізувати викиди і відходи або забезпечити їх повне усунення;
- підвищує конкурентоспроможність продукції на ринку;
- формує довіру серед партнерів, інвесторів і споживачів;
- знижує витрати за рахунок підвищення якості управління ресурсами;
- можливість виходу на міжнародні ринки;
- це робить виробництво більш прозорим для закону і суспільства.

Важливим фактором екологізації діяльності підприємства є його екологічний менеджмент. Екологічний менеджмент фірми – це сукупність принципів, форм, методів, прийомів і засобів впливу, що використовуються, з одного боку, персоналом компанії для досягнення високої ефективності діяльності, з іншого – для забезпечення екологічно чистої діяльності, заснованої на раціональному і стійкому природокористуванні, що не завдає шкоди навколишньому середовищу [5].

Ефективність системи екологічного менеджменту повинна забезпечувати виконання наступних умов:

- встановлення єдиної політики, стратегії і програми екологічних цілей;
- керівний склад має відповідну кваліфікацію та професійний досвід;
- розробка та впровадження єдиних процесів і методологій для успішної реалізації цільової екологічної програми;
- чітке розуміння співробітниками компанії своїх обов'язків, обов'язків і прав в процесі роботи;
- створити засоби і умови для реалізації цільової програми і забезпечити виробничий процес.

Екологічна діяльність сприяє дотриманню компаніями соціально-економічних інтересів за умови раціонального використання і охорони природних ресурсів і мінімізації антропогенного впливу на навколишнє середовище. При цьому досягається стійке економічне зростання і стабільне поліпшення фінансово-економічних показників виробничо-господарської та комерційної діяльності. Таке трактування природоохоронних заходів свідчить про зв'язок між економічними інтересами території з точки зору охорони навколишнього середовища і мінімізацією негативного впливу з інтересами компанії в підвищенні ефективності та рентабельності [7].

Трактування ідеології екологічного маркетингу має бути розширене за такими напрямками:

- приєднання до поняття екологічного маркетингу розширеного терміну «продукт», що дозволяє застосувати цей підхід до нетрадиційних видів товарів, таких як природні ресурси, знання, організації (корпоративні аспекти), і ввести поняття «зелений продукт»;
- застосування екомаркетингового підходу до використання нових маркетингових і некомерційних і антиконкурентних секторів;
- перенесення екомаркетингового підходу в другу (нетрадиційну) сферу маркетингової діяльності для активного формування екологічних потреб і переваг споживачів;

- включення та адаптація сучасного тренду світової економіки до екомаркетингового підходу;
- посилення ролі менеджменту та ролі екологічних послуг.

Поняття екологічного маркетингу необхідно досліджувати через призму певної системи і структурувати у вигляді понять, кожне з яких орієнтується на один з ключових аспектів екологічного маркетингу. При цьому змінюється роль і значення основних понять класичного маркетингу (предмет, продукт, зовнішнє середовище, мета) в екологічному трактуванні.

Концепції екологічного маркетингу [51]:

1. Екологічний маркетинг як ключовий фактор навколишнього середовища (класичний маркетинг). Метою якого є задоволення простих привілеїв і потреб населення за допомогою такого обміну, при якому існуючі екологічні стандарти реалізуються найкращим чином, а діяльність суб'єктів господарювання відповідає вимогам природоохоронного законодавства. Як приклад такого маркетингу можна розглянути маркетинг, що відповідає вимогам Положення про сталий розвиток підприємництва, прийнятого Міжнародною торговою палатою в 1991 році.

2. Маркетинг екологічних товарів і послуг – це специфічний вид маркетингу, який виникає в результаті виникнення екологічних потреб населення, що пов'язано з погіршенням якості навколишнього середовища і підвищенням екологічної свідомості населення. Це поняття екологічного маркетингу базується на термінах «екологічний дефіцит», «екологічна вимога», «екологічний продукт», «екологічна служба». Цей вид екологічного маркетингу повинен бути «екологічним», а значить, до нього повинні бути застосовані всі особливості екологічного маркетингу першого поняття. Важливим моментом цієї теорії екологічного маркетингу є загальне розуміння потреби людини в екологічній безпеці. Тому важливим є вивчення норм екологічних потреб та їх залежності від рівня соціально-економічного розвитку регіонів.

3. Маркетинг природних ресурсів і умов, маркетинг природокористування – це вид корпоративного екологічного маркетингу, який є предметом місцевої влади і національних урядів – законних власників природних ресурсів в регіонах і державах. Сировиною тут є природні ресурси та умови, що мають фактичне або потенційне комерційне значення. Місцева влада, як суб'єкт екологічного маркетингу цієї концепції, зацікавлена в просуванні «екологічно чистих» товарів (екологічної стійкості) серед споживачів. Кінцевою метою цього виду екологічного маркетингу є отримання корпоративного прибутку, що служить сталому розвитку регіону. Специфічним видом екологічного маркетингу в даній концепції є обмін квотами на забруднення певних територій (надбавки за викиди і скиди забруднюючих речовин з даної території).

4. Маркетинг природоохоронної діяльності та відтворення навколишнього середовища – некомерційний вид екологічного маркетингу, який спрямований на захист навколишнього середовища і генетичної спадщини біосфери, а також на проведення відповідних заходів по відновленню порушених екосистем і окремих компонентів природного середовища. Проблемою в даному випадку можуть бути місцеві та регіональні органи влади, національні уряди, міжнародні громадські організації, політичні партії і рухи. «Товаром» тут є екологічні об'єкти (рідкі та зникаючі види флори і фауни, території з унікальним складом біорізноманіття, екологічно чутливі природні комплекси, що забезпечують важливі функції біосфери тощо). «Ринок» створюється спонсорами та потенційними донорами, які могли б фінансувати відповідні екологічні програми та проекти. У деяких випадках це може бути вигідно, якщо, наприклад, екологічні заходи створюють об'єкти, що представляють інтерес з точки зору екотуризму.

5. Комерціалізація екологічних знань, технологій та інновацій. Поняття цього виду екомаркетингу тісно пов'язане з поняттями екологічного маркетингу 1-4, оскільки він дає необхідні екологічні знання в процесі маркетингової діяльності (в широкому сенсі, включаючи організацію наукових досліджень для отримання нових

знань про навколишнє середовище, розробку екологічно чистих технологій, аналіз і моніторинг екологічного законодавства, екологічна експертиза, екологічна оцінка та консультації). Маркетингові теми включають наукові організації, університети, науково-технічні компанії, окремих вчених, дослідників і професіоналів. Продукт в даному випадку призначений для духовного продукту.

Виходячи з розроблених концепцій, це визначення екологічного маркетингу являє собою систему бізнес-планування і управління, яка більш ефективно узгоджує виробництво, розподіл, обмін і споживання з екологічними вимогами ринку з метою більш вигідного продажу екологічно чистих товарів, послуг і умов. Це не тільки забезпечує максимальне зростання споживання, підвищує споживчий вибір і задоволеність і максимізує поліпшення якості навколишнього середовища, а й підтримує сталий і екологічно сталий розвиток територій, раціональне використання, охорону і відновлення потенціалу природних ресурсів країни з урахуванням майбутніх поколінь.

Впровадження системи екологічного менеджменту пропонує компаніям значні переваги:

- постійне зниження собівартості продукції, раціональне використання видів ресурсів, сировини, енергії;
- налагодження діяльності відповідно до стандартів і вимог чинного природоохоронного законодавства;
- підвищення привабливості інвестицій та нових можливостей для визнання на національному та міжнародному ринках;
- зміцнення конкурентних позицій на національному та світовому ринку;
- створення сприятливого іміджу серед населення і суспільства;
- додаткові засоби запобігання екологічним аваріям або катастрофам, які можуть обернутися фінансовими втратами підприємства і забрудненням навколишнього середовища;

– зменшення негативного впливу на навколишнє середовище за рахунок більш ефективного управління та мотивації.

Екологічно чиста компанія - це специфічна бізнес-одиниця, метою якої є вирішення складних завдань в різних сферах – економічній, екологічній і соціальній. У виробничому середовищі його можна класифікувати за видами змін виробничих процесів (рис. 1.2).

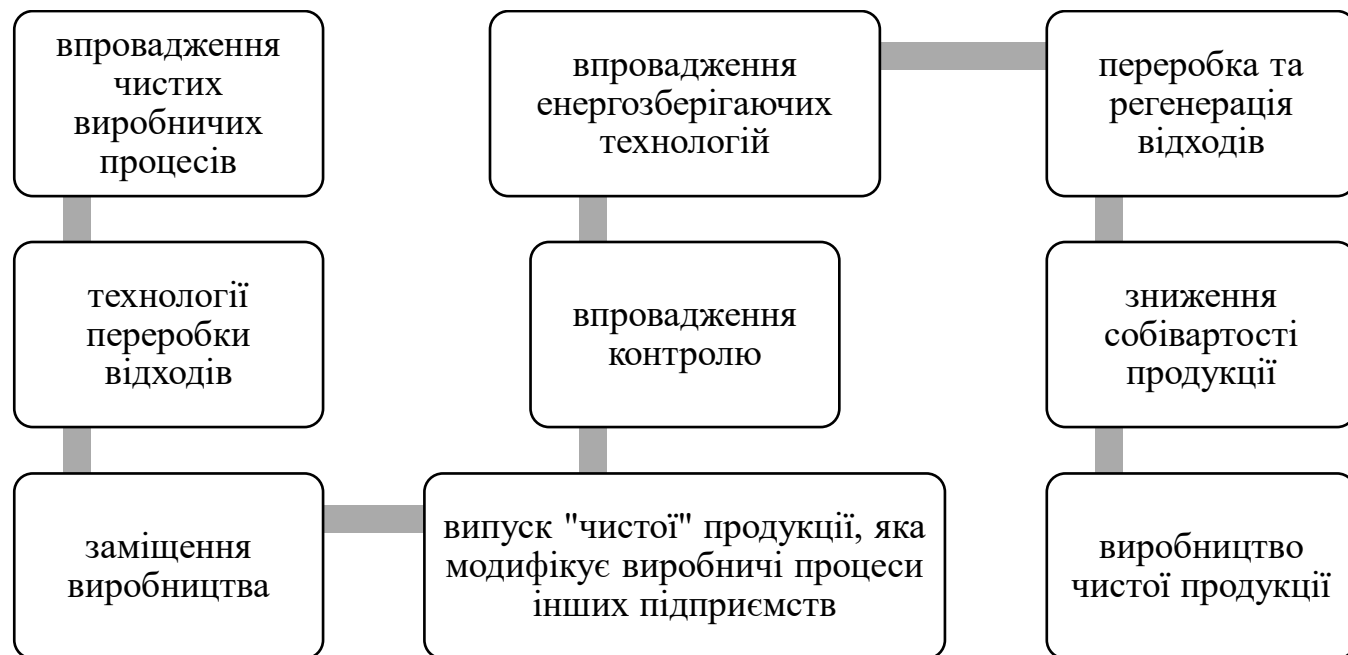

Рисунок 1.2 – Критерії оцінки роботи екологічно чистого підприємства за типом зміни виробництва

Джерело: Розроблено автором

В Україні підприємства мають сплачувати спеціальний податок за те, що забруднюють довкілля. Що більше шкідливих викидів в атмосферу чи воду, то вищий податок. На рис. 1.3 показано історію сплат екологічних податків за 2016-2021 роки.

Аналогічно, еко-податки за місцем реєстрації за період з 1 січня по 31 грудня 2021 року показано на рис.1.4.

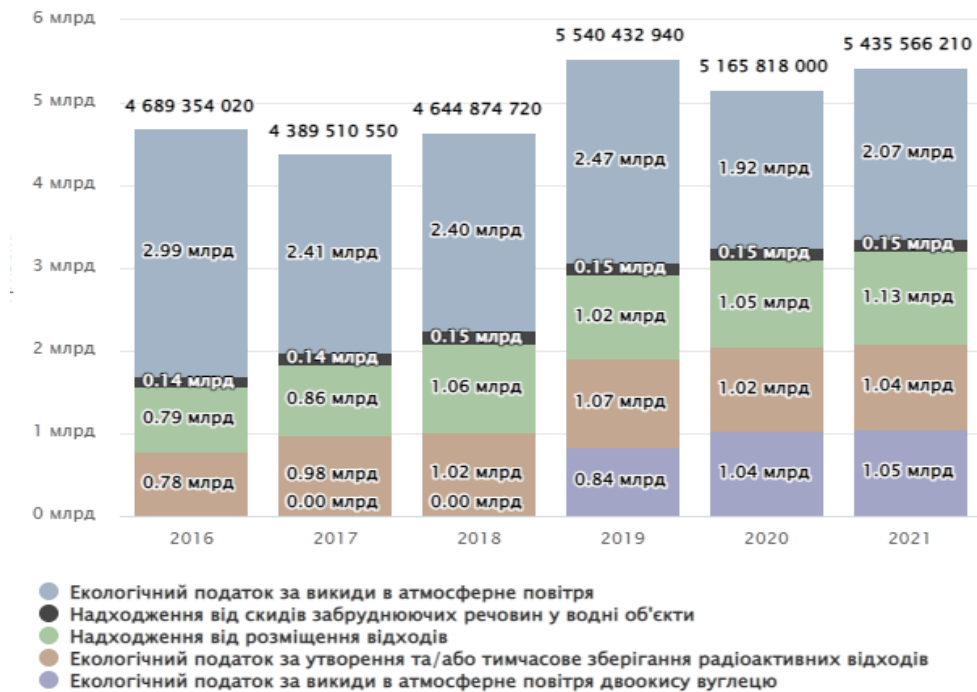

Рисунок 1.3 – Динаміка обсягів сплачених еко-податків в Україні у 2016-2021рр., млрд.грн.

Джерело: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes>

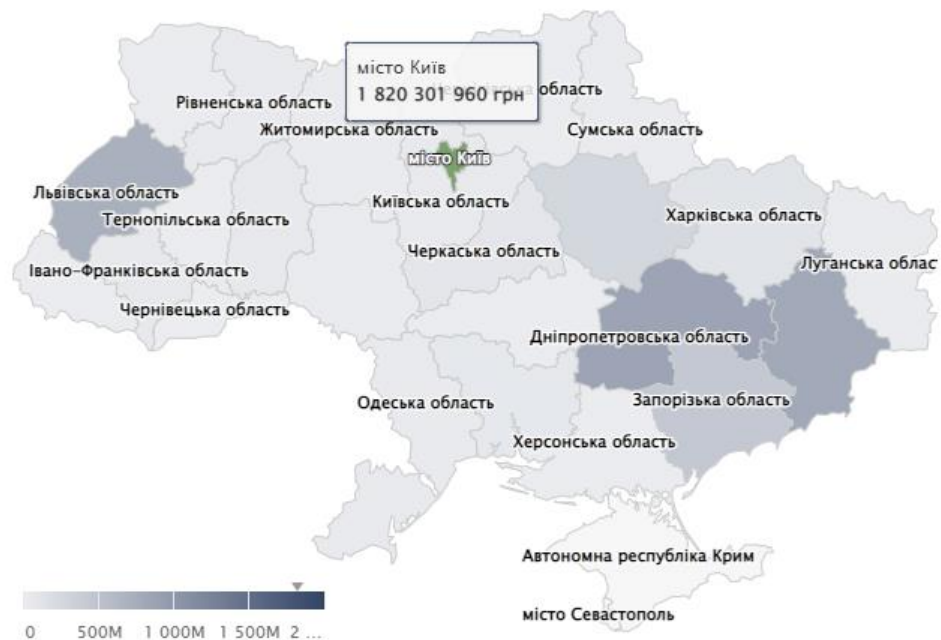

Рисунок 1.4 – Еко-податки за місцем реєстрації за період з 1 січня по 31 грудня 2021 року

Джерело: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes>

За даними, які показано на рис. 1.4, можемо виділи топ-5 найбільших платників податків за місцем реєстрації протягом 2021 року, їх буде показано на рис. 1.5.

№	Місце реєстрації платника	Сплачено, грн
1	місто Київ	1 820 301 960
2	Дніпропетровська область	857 216 690
3	Донецька область	791 645 730
4	Львівська область	721 497 760
5	Запорізька область	434 520 380

Рисунок 1.5 – Топ-5 платників еко-податків за місцем реєстрації за період з 1 січня по 31 грудня 2021 р, грн.

Джерело: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes>

На рис. 1.6 наведемо параметри сплати екологічного податку найбільшими підприємствами-забруднювачами в Україні за 2021 рік.

Платник екоподатків	Сплачено, грн
ДП "НАЕК "ЕНЕРГОАТОМ" Місце реєстрації: місто Київ	1 037 006 260
АТ "ДТЕК ЗАХІДЕНЕРГО" Місце реєстрації: Львівська область	686 689 900
ПАТ "ЦЕНТРЕНЕРГО" Місце реєстрації: місто Київ	506 121 840
АТ "ДТЕК ДНІПРОЕНЕРГО" Місце реєстрації: Запорізька область	393 511 400
ТОВ "ДТЕК СХІДЕНЕРГО" Місце реєстрації: Донецька область	372 896 360

Рисунок 1.6 – Топ-5 підприємств-платників екологічних податків за період з 1 січня по 31 грудня 2021 року

Джерело: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes>

Протягом січня-грудня 2021 року найвищий екологічний податок сплатив «Енергоатом» – 1 037,0 грн, що становить 19% від загальної суми сплаченого екологічного податку в Україні. «ДТЕК Західенерго» перерахував значно менше 686,7 млн грн (12,6% від загальної суми). 9,2% від загальної суми податку надійшло з «Центренерго» – 506,1 млн грн. «ДТЕК Дніпроенерго» сплатив екологічного податку в розмірі 393,5 млн грн, або 7,2% від загальної суми. Трохи менше – «ДТЕК Східенерго» – 372,9 млн грн (6,9%).

1.2 Методичні підходи до діагностування екологічності діяльності підприємства

Основним критерієм діагностики в системі екологічного менеджменту компанії є виявлення отриманих позитивних або негативних економічних, екологічних або соціальних ефектів.

Різні існуючі методи діагностики природокористування мають як загальні, так і специфічні характеристики. Впровадження конкретної методики повинно включати: комплексний підхід до вирішення проблеми, вивчення позитивних і негативних явищ, що впливають на економічний, соціальний і екологічний стан території, де виконуються проекти, дії внутрішніх і зовнішніх факторів, що призводять до даної кризової ситуації. Сучасні методи діагностики можна розділити на чотири групи (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Сучасні методи екологічного менеджменту діагностики, засновані на соціально-екологічному та економічному стані суб'єкта дослідження

Групи методів	Назва методу	Використання методу
1	2	3
Загальнонаукові методи	Логіка	Визначення послідовності проведення дослідження об'єкта
	Дедукція	Формування завдань дослідження об'єкта

Закінчення табл. 1.1

1	2	3
	Індукція	Представлення результату дослідження завдань
	Аналіз	Дослідження кожної складової частини об'єкта
	Синтез	Загальна оцінка об'єкта
	Рефлексія	Передбачення результатів дослідження в майбутньому
Методи економічного аналізу	Порівняння	Порівняння складових між собою за різними критеріями
	Використання абсолютних і відносних величин	Розрахунок показників для дослідження об'єкта
	Елімінування	Виключення з аналізу малозначимих елементів, або постійних для виявлення змінних елементів
	Балансовий метод	Аналіз забезпечення та використання трудових, техніко-технологічних, інформаційних фінансових та природних ресурсів об'єкта
	Графічний метод	Графічне оформлення результатів дослідження
	Табличний метод	Табличне подання числової інформації
Метод стратегічного аналізу	SWOT-аналіз	Виявлення сильніших, більш слабких сторін, можливостей та загроз для досліджуваного об'єкта
Економіко-математичні методи	Кластерний аналіз	Класифікація об'єктів аналізу за окремими ознаками
	Факторний аналіз	Виявлення та оцінка основних складових об'єкта
	Метод інтегральної оцінки	Подання інтегральної оцінки рівня досліджуваного об'єкта

Джерело: Розроблено автором

Виходячи із сформульованих вище загальних концептуальних підходів економічної діагностики, а також підходів до класифікації систем екологічного менеджменту на різних територіях, запропонованих М.Д. Балджі і С.К. Харичковим [29], вважаємо за доцільне запропонувати наступні види діагностики системи екологічного менеджменту підприємств (рис. 1.7).

Показники якості зазвичай використовуються для системної діагностики. В їх основі лежать різні джерела інформації, а саме: особисті спостереження досвідченого діагноста, огляд різних кіл респондентів (керівників і фахівців самої компанії, всіх співробітників фірми, власників, банківських фахівців, великих споживачів і постачальників, незалежних експертів-екологів і т.д.). Для експрес-діагностики

рекомендується використовувати обидва підходи. Експрес-діагностика проводиться для отримання невеликої кількості важливих і найбільш значущих показників [10].

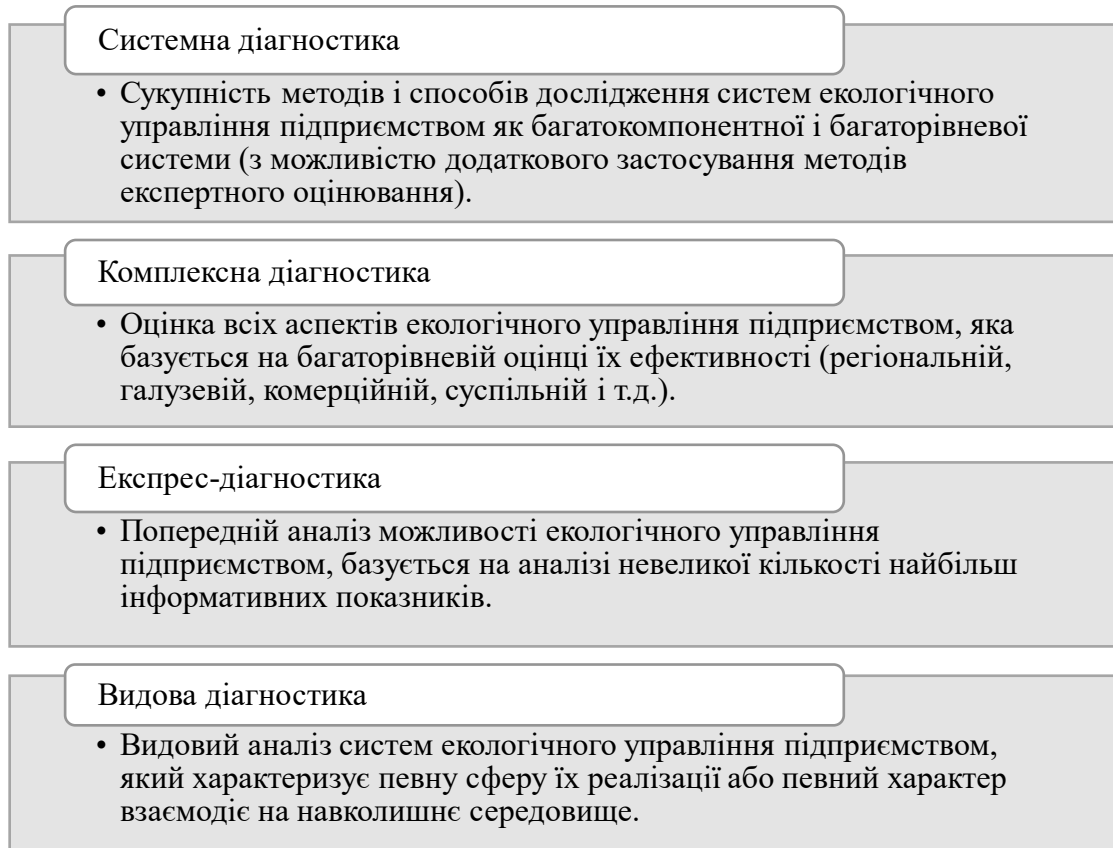

Рисунок 1.7 – Класифікація підходів до діагностики системи екологічного менеджменту підприємства

Джерело: Розроблено автором

Що стосується діагностики систем екологічного менеджменту компанії, то вона являє собою попередній аналіз, який оцінює динаміку змін основних показників, що характеризують особливості їх можливого (потенційного) впливу на навколишнє середовище. При експрес-діагностиці доцільно виконати SWOT-аналіз з виявленням позитивних, негативних, перспективних і небезпечних для конкретної установки елементів комплексного екологічного менеджменту. Видова діагностика полягає в обліку окремих проблем або локальному аналізі систем екологічного менеджменту підприємства з урахуванням специфіки реалізації (наприклад, здійснення інвестицій в експлуатацію води, лісів, гірських об'єктів і т.д.).

Комплексна діагностика - це оцінка і аналіз сукупного впливу різних напрямків природокористування компанії на основі багаторівневих висновків про ймовірний розвиток напрямків, що охоплюють різні галузі економіки. Комплексна діагностика включає комплексну оцінку ефективності (екологічну, комерційну, громадську, регіональну, бюджетну та ін.) [16].

Найважливішими аспектами управління реалізацією екологічних проектів повинна стати система принципів управління, підходів, методів і технологій. Даваймо докладніше розглянемо систему правил, яка, відображає сутність управління проектами в екології. Найважливішими з них є:

- рішучість – орієнтація екологічного проекту з підвищення якості навколишнього середовища і відновлення його цілісності;
- пріоритетність – завдання реалізуються на основі загальної концепції сталого розвитку;
- безпека – визначає оцінку ймовірності заподіяння шкоди навколишньому середовищу або збитків в результаті недосягнення цілей проекту;
- комплексність – полягає в спільному використанні різних форм і методів управління при розробці та впровадженні екологічних інновацій;
- постачання – завершення екологічного проекту необхідними ресурсами для його реалізації;
- узгодженість – відповідно до цього екологічний проект являє собою систему сукупності взаємозалежних елементів: персоналу, структури, завдань і технологій, спрямованих на досягнення певної мети;
- найбільш ефективне використання – характеризує корисність впровадження проектних ресурсів в екологію.

Виходячи з цих принципів, управління екологічними проектами може здійснюватися за допомогою таких підходів, як системний, процесний і ситуаційний [38].

1. Системний підхід розглядає екологічний проект як сукупність елементів, які взаємодіють між собою, взаємопов'язані і мають певні характеристики, що утворюють певну цілісність, єдність. Основними елементами системи є природні, людські, фінансові, матеріальні та інформаційні ресурси, використання яких направлено на досягнення мети екологічного проекту. Системний підхід до управління проектами в екології базується на поняттях ресурсів, цілей і функціональності. Такий підхід ефективний тому, що поєднання систем управління і контролю, тобто за допомогою синергії, може привести до підвищення загальної ефективності управлінської діяльності.

2. Процесний підхід до управління реалізацією екологічних проектів являє собою безперервний набір взаємопов'язаних функцій, які, в свою чергу, являють собою сукупність основних заходів, операцій і процедур. В даний час переважає думка, що процес управління складається з чотирьох взаємопов'язаних функцій: планування, організації, мотивації та контролю. Планування дозволяє виявити екологічні проблеми, визначити характер їх виникнення і провести первинну оцінку альтернативних рішень. Планування має включати заходи щодо поліпшення еколого-економічних показників та впровадження сучасних «зелених» технологій. Організація екологічного проекту здійснюється за допомогою реалізації профілактичних заходів і сприяє мотивації, що надає додаткові можливості для отримання коштів на реалізацію екологічних проектів. Стимули повинні бути частиною фіскальної політики держави шляхом зменшення податкових платежів або надання пільг і субсидій, зменшення забруднення, забезпечення перерозподілу і накопичення фінансових ресурсів. Перевірка повинна проводитися компетентними правоохоронними органами з охорони природних ресурсів.

3. Ситуаційний підхід включає в себе управління екологічними проектами, виявленими в кожному конкретному випадку. Умова – це сукупність умов, які впливають на конкретний час. Найефективнішим методом в конкретній ситуації є той,

який йому найбільше підходить. Такий підхід поєднує процесний, системний та інші підходи, не розглядаючи їх окремо.

Обов'язковим є проведення досліджень і екологічного аналізу для затвердження проектів: розробка і впровадження нових технологічних процесів у виробництві, закупівля або модернізація технічного та енергетичного обладнання, будівництво або реконструкція будівель, споруд. Визначення важливих екологічних аспектів здійснюється на основі бальної шкали за встановленими критеріями, серед яких шкала інтенсивності, частота аспекту, тяжкість, тривалість, тип, занепокоєння зовнішніх і внутрішніх сторін.

За результатами оцінки екологічних аспектів в рамках підприємства був складений реєстр істотних аспектів для контролю якості продукції, що випускається, узгоджений з провідними фахівцями і затверджений наглядовою установою. Важливі екологічні аспекти враховуються при визначенні екологічних цілей і завдань підприємства, розробці екологічних програм і складанні планів заходів з охорони навколишнього середовища [29].

Безперечно, моніторингу та вимірюванню підлягають: викиди забруднюючих речовин з фіксованих джерел в атмосферне повітря, викиди забруднюючих речовин стічними водами, енергоспоживання, водоспоживання та водовідведення, кількість утворених відходів, робота з хімічними речовинами та речовинами I, II класу небезпеки (постачання, зберігання, використання), параметри, за якими екологічні аспекти мають значний вплив на навколишнє природне середовище.

Система управління екологічними проектами сприяє практичній реалізації перерахованих вище підходів. Методи управління реалізацією екологічного проекту є класичними методами управління, а саме: адміністративними, економічними, соціально-психологічними. Методи управління реалізацією екологічного проекту включають в себе введення обмежень і безпосередній контроль процесу управління навколишнім середовищем.

Його метою є обмеження діяльності виробників, їх обов'язок припиняти виробництво продукції, шкідливої для навколишнього середовища, і здійснювати діяльність, шкідливу для навколишнього середовища з високим впливом на навколишнє середовище, на користь екологічно чистої або екологічно чистої діяльності. Його особливістю є відсутність стимулів для прийняття рішень, що стосуються реалізації екологічних завдань.

Еколого-економічний аналіз використовує той же методологічний інструментарій, що і складові загальної системи економічного аналізу підприємств, тому розробка методів еколого-економічного аналізу є складовою розробки методології економічного аналізу. Е.В. Мних писав, що економічний аналіз систем на макро- або мікрорівні бере за приклад функціональний напрямок наукових досліджень і включає в себе цілий комплекс наукових прийомів і методів оцінки діагностики та обґрунтування сутності, зміни і розвитку для адаптації до економічного середовища і зручних змін. За результатами макроекономічного аналізу вибирається модель економічного розвитку, розробляються економіко-правові регулюючі органи цілеспрямованої трансформації, а за результатами мікроекономічного аналізу розробляється відповідна система управління виробництвом і фінансами підприємства, установи або організації [20].

Використання методів адміністративного управління характеризується низькою ефективністю, але на даний момент воно є загальним. Найбільш рентабельні методи управління реалізацією екологічних проектів є більш ефективними. Держава може використовувати різноманітні інструменти реалізації для реалізації проектів, що відповідають вимогам екологічного законодавства. Ці важелі – податки, штрафи, пільги, субсидії. У сучасних умовах податки є традиційним платежем і за характером їх наслідків. Що стосується штрафів, то їх розмір хоч і великий, але недостатньо, так як вони не створюють умов, при яких порушення не вигідно в інтересах природного користувача. Переваги можуть попередити забруднювачів, щоб обмежити їх шкідливий вплив нижче встановлених меж. Екологічні субсидії сприяють

збереженню природних комплексів і заохочують розробку спеціальних програм підвищення екологічної безпеки.

Принципи та основні елементи системи екологічного менеджменту:

1. **Обов'язки та керівні принципи.** Організація повинна визначити свою екологічну політику та забезпечити дотримання її повноважень, пов'язаних з діяльністю системи екологічного менеджменту.
2. **Планування.** Організація повинна розробити план (програму) досягнення екологічних цілей і цілей.
3. **Програма реалізації.** Для успішної реалізації екологічної програми організація повинна визначити можливості і механізми, необхідні для досягнення цілей екологічної політики.
4. **Оцінка та вимірювання.** Організація повинна забезпечити необхідну оцінку, моніторинг і вимірювання екологічних показників своєї діяльності. У цьому сенсі систему екологічного менеджменту слід розглядати як організаційну структуру, яка повинна постійно контролюватися.
5. **Огляд і поліпшення.** Організація повинна завжди переглядати і вдосконалювати свою систему екологічного менеджменту.

Екологізація діяльності на рівні підприємства стратегічно орієнтована на реалізацію сталого розвитку, що в сучасних умовах можливо лише шляхом застосування нових методів ведення бізнесу, зокрема інтеграції всіх суб'єктів господарювання – виробників (товарів і послуг), постачальників сировини і комплектуючих, торгово-логістичних підприємств, споживачів, суспільства та інших зацікавлених сторін. а також тісна співпраця з організаціями, що займаються просуванням продукції на ринку з метою забезпечення успіху в конкурентній боротьбі і формування іміджу компанії.

Екологічні методи технічної оцінки та контролю екологічної складової існуючої установи включають в себе наступні процеси [25]:

- незалежна і документально підтверджена оцінка відповідності підприємства екологічним вимогам, нормам і правилам, відповідність вимогам гармонізованих міжнародних стандартів і розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності;

- висококваліфікована управлінська підтримка для забезпечення роботи незалежних галузевих фахівців;

- комплексна система моніторингу стану навколишнього середовища, оцінки та прогнозування змін стану природного та антропогенного середовища під впливом різних факторів, небезпечних для навколишнього середовища.

Найважливішою складовою аналізу екологічності підприємства є аналіз впливу виробничого процесу виробництва продукції на стан навколишнього середовища. При цьому основним методологічним принципом є аналіз і оцінка екологічного життєвого циклу продукції, що визначає структуру аналізу за основними підприємствами регіону, що забезпечує створення, експлуатацію та утилізацію продукції. Аналіз передбачає, по-перше, виявлення причини негативних наслідків; по-друге, характер впливу за типом і об'єктом; по-третє, визначення наслідків явних і передбачуваних негативних впливів.

Йдеться про такі основні напрямки:

- аналіз впливу на природно-ресурсну базу регіону;
- аналіз антропогенного впливу на атмосферу, гідросферу, ґрунт тощо;
- аналіз його впливу на суспільство.

Система показників, що характеризує зміну природно-ресурсної бази регіону, включає запаси нерудних корисних копалин; ступінь видобутку природної сировини; кількість видобутих природних ресурсів; ділянки порушених земель; площа території під забудову нових корпусів підприємства; використання місцевих земельних ресурсів як полігонів для захоронення відходів.

Аналіз антропогенного впливу на навколишнє середовище проводиться відповідно до статистичної звітності, проектної та іншої оперативної інформації.

Зміст аналізу залежить від виду виробленого продукту, ступеня зміни ландшафту, ущільнення ґрунту, зміни русла річки, гідрогеологічного режиму і затоплених територій.

При узагальненні розраховуються показники:

- швидкість росту ґрунту і скидання відходів;
- співвідношення викидів (відходів) і виробництва;
- показники забруднення атмосферного повітря (гідросфера, ґрунт).

Аналіз впливу на суспільство проводиться за даними проекту з урахуванням результатів досліджень громадської думки та експертних оцінок.

Основні показники і якісні характеристики наступні:

- зміна захворюваності;
- кількість працівників, зайнятих у шкідливих умовах праці;
- зростання соціально-психологічної напруженості (збільшення кількості протестів, громадських звернень);
- наявність тимчасового дискомфорту і підвищеного ризику;
- рух населення;
- моральна шкода;
- зміни якості життя і умов.

Традиційно виділяють два основних напрямки природоохоронної діяльності компанії: раціональне використання природи і охорона навколишнього середовища. Крім того, в даний час розвиваються нові екологічні райони, що безпосередньо впливає на поліпшення результатів фінансово-соціальної ситуації і здійснення господарської діяльності. Ці нові напрямки пов'язані з гарантією конкурентоспроможності, якості та екологічної безпеки продукції та соціального розвитку компанії, а також інтеграцією природоохоронної діяльності з системою автоматичного управління.

У своїй роботі К.С. Заречна та О.М. Савицька [41] висвітлили результати комплексного аналізу оцінки стійкості промислових підприємств. Крім того, Л. М.

Філіпішина [47] представила комплексну оцінку стійкості промислових підприємств. З урахуванням екологічної стійкості підприємства вчені виділили ряд показників, які характеризують стан вирішення екологічних проблем у виробничій діяльності підприємства, рівень контролю витрат (особливо навколишнього середовища) та ін. Все це обумовлює доцільність використання даних показників в системі для оцінки рівня екологічної відповідальності підприємства.

Екологічні показники характеризують величину негативних впливів на навколишнє середовище, що виникають в результаті експлуатації або споживання товарів. Екологічні показники ефективності товару є однією з найважливіших характеристик, що визначають рівень його конкурентоспроможності. При виборі екологічних показників слід враховувати вимоги, дотримання яких забезпечує збереження раціональної взаємодії між діяльністю людини і навколишнім середовищем і запобігання прямому і непрямому негативному впливу на характер результатів експлуатації або споживання продукції [14].

З метою обґрунтування необхідності врахування екологічних показників при оцінці конкурентоспроможності товару необхідно провести аналіз процесів його експлуатації або споживання з метою визначення потенціалу хімічного, механічного, світлового, акустичного, біологічного, радіаційного та іншого впливу на навколишнє середовище.

Для того щоб визначити негативний вплив цих факторів на групу екологічних показників, необхідно включити в номенклатуру показники, що використовуються для оцінки рівня якості продукції.

До екологічних показників відносяться:

- вміст шкідливих домішок в продуктах згоряння двигунів різних машин, пристроїв, агрегатів, комплексів;
- ймовірність викиду шкідливих твердих частинок, газів або радіації при зберіганні, транспортуванні, експлуатації або споживанні товарів;
- радіоактивність кінцевого продукту та інші.

Вчені виділяють три групи основних показників, що використовуються для оцінки екологічної складової підприємства [45].

До першої групи належать показники концентрації, токсичності, кількості забруднень, кількості домішок тощо; та фактори, що призводять до їх утворення, наприклад, кліматичні, топографічні, техніко-технологічні характеристики джерел забруднення (швидкість, температура та хімічний склад газопилового потоку).

До другої групи належать фактори, що визначають кількість об'єктів, які сприймають руйнівний вплив на навколишнє середовище (населення, основні фонди промислових, комунальних, лісогосподарських, сільськогосподарських, транспортних об'єктів (елементів)).

До третьої групи належать показники оцінки впливу на навколишнє середовище (виплати непрацездатності, утримання комунальних об'єктів, утримання капітальних фондів промислового призначення).

На наш погляд, більш вдалою є система третьої групи показників. Ця система відображає, в більшій мірі, важливість оцінки екологічного потенціалу виробничої компанії, але вона має і деякі недоліки. Система передбачає використання індикаторів, використання яких утруднено через недостатнє знання питань деструктивного впливу навколишнього середовища, відсутність інформаційного та методичного забезпечення. Це пов'язано з труднощами встановлення об'єктивного причинно-наслідкового зв'язку між екологічно руйнівним впливом виробничої діяльності суб'єкта господарювання і настанням подій, що породжують відповідні витрати. Наприклад, крім екологічно руйнівного впливу, викликаного виробничою діяльністю компанії, причинами захворюваності можуть бути загальний стан організму (вік, культура життєдіяльності, харчові звички, тощо).

При оцінці рівня якості продукту з урахуванням екологічних показників необхідно починати з вимог (стандартів) з охорони навколишнього середовища. Ці вимоги визначаються: стандартами, рекомендаціями, принципами ISO та інших міжнародних організацій, що займаються охороною природи, прийнятими

міжнародними технічними регламентами і стандартами, системою національних стандартів охорони і використання природних ресурсів та іншими нормативними документами з цього приводу.

Методика оцінки екологічної конкурентоспроможності підприємства повинна включати в себе наступні етапи [27]:

1. Збір і аналітична обробка попередньої інформації для оцінки абсолютних реальних показників, що характеризують різні сфери природоохоронної діяльності підприємства і процес природокористування.
2. Розрахунок фактичних показників (відносних і абсолютних) на основі абсолютних реальних показників.
3. Визначення взаємозв'язку між фактичними показниками та абсолютними показниками.
4. Встановлення показників узагальнення та інтегрального показника екологічної конкурентоспроможності підприємства.

Запропонована методика оцінки екологічних показників діяльності компанії дозволить створити і зібрати інформаційну базу, визначити «слабкі місця» в організації та управлінні екологічним менеджментом в компанії і рівень екологічної безпеки, конкурентоспроможності і привабливості для інвестицій в порівнянні з екологічною складовою.

Таким чином, орієнтирами природоохоронної діяльності підприємства на сучасному етапі є:

- раціональне природокористування;
- природоохоронні заходи;
- технологія екологізації виробництва;
- інформаційне забезпечення природоохоронної діяльності.

Система деяких дирекцій природоохоронної діяльності підприємства створює особливу структуру управління – природокористування підприємства, яка характеризується наступними якісними характеристиками [6]:

1) безпосереднім зв'язком з вирішенням проблем, конкурентоспроможністю, якістю і екологічною безпекою продукції, що випускається і реалізується;

2) прямий зв'язок з підтвердженням відповідності продукції стандартам якості, заснованим на екологічному підході для вирішення завдань сертифікації;

3) у бюджеті екологічного менеджменту підприємства частина фінансових витрат природоохоронної діяльності підприємства може бути віднесена до собівартості продукції і отримання додаткових інвестицій у виробництво безпечної та екологічно чистої продукції;

4) необхідність впровадження екологічного менеджменту в загальну систему управління підприємством може вимагати підготовки фахівців з екологічних показників підприємства з технологічною компетенцією, необхідною для організації та проведення екологічних робіт на підприємстві;

5) сприяти розвитку інформаційної бази підприємства та використанню сучасних інформаційних технологій;

6) сприяти розвитку господарської діяльності в умовах вільної конкуренції у виробництві товарів та забезпечувати екологічно чисте виробництво;

7) повна реалізація екологічної політики компанії з урахуванням інноваційних проектів. Це свідчить про те, що природокористування підприємства має чітко визначені види функціональної діяльності і обґрунтовує потребу в конкретних фахівцях і цілком самостійний статус в управлінській структурі господарської діяльності компанії.

Слід зазначити, що екологізація технологій виробництва безпосередньо пов'язана з інноваційними та виробничими питаннями, пов'язаними з розробкою, виготовленням і поширенням конкуруючої продукції.

1.3 Сучасні механізми забезпечення екологічності функціонування компанії

Якщо попередні компанії традиційно розглядали впровадження природоохоронних заходів як додаткове економічне навантаження, то за останні 20 років ситуація змінилася. Посилення законодавства, поліпшення можливостей для просування екологічно чистої продукції, посилення соціального тиску, етичні питання і зобов'язання країн за міжнародними і регіональними конвенціями призвели до зростання важливості екологічних питань.

В цілому розробка підходів до забезпечення екологічної безпеки господарської діяльності на рівні компаній в країнах ЄС (рис. 1.8) передбачає перехід від екологічно пасивної стратегії до екологічно реактивної стратегії (боротьба з викидами і скидами «в кінці лінії»), а потім до активної стратегії (з використанням кращих економічно і технічно доступних маловідходних технологій, наприклад, технології, які економлять ресурси та енергію безкоштовно).

Пасивна стратегія	Реактивна стратегія	Активна стратегія	Превентивна стратегія	Превентивно-проактивна стратегія
• 50-60pp XXст. • Пилові викиди, стічні води і відходи викидалися і розміщувалися в об'єктах навколишнього середовища без належної очистки, знешкодження та утилізації.	• 70pp XXст. • Небезпечні забруднюючі речовини до потрапляння в навколишнє середовище стали піддавати очищенню в місцях їх викиду.	• 80pp XXст. • Рециклінг та енергетична регенерація відходів, що утворюються, скидів та викидів.	• 90pp XXст. • Зменшення або виключення утворення відходів у місцях їх можливої появи, зменшення споживання вихідної сировини, матеріалів та енергії.	• теперішній час • Ідеологія "чистого виробництва", що передбачає перехід до маловідходних технологій та виробництво екологічно сприятливої продукції.

Рисунок 1.8 – Підходи до забезпечення екологічної безпеки господарської діяльності

Джерело: Розроблено автором на основі [4]

Превентивна стратегія (обмеження або ліквідація виробництва викидів і відходів там, де вони відбуваються, зниження споживання сировини, матеріалів та енергії в технологічних процесах) і превентивна і проактивна стратегія, що ототожнюється з поняттям «чисте виробництво» [4].

Основними видами екологічної політики для визначення екологічності діяльності підприємства є:

Розрахунок екологічних обмежень у глобальному - соціально-економічному розвитку, запасах, природних ресурсах у світі та їх розподіл між країнами, а також здійснення міжнародних, політичних і зовнішньоекономічних дій;

Соціально-економічна політика, заснована на розумінні впливів і недоліків, пов'язаних з екологічною ситуацією регіонів і акваторій, у тому числі державно - міжнародних;

Регіональна політика – державна політика, що стосується регіонів та екополітики, що здійснюється самими регіонами;

Локальні – здійснюють локальний і об'єктивний моніторинг, здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронних норм, організація розробки місцевих екологічних програм і проектів, розробка екологічних стратегій організаціями та компаніями та їх відповідність.

У даній роботі увагу акцентовано саме на державній екологічній політиці. Кабінет Міністрів України забезпечує здійснення державної екологічної політики, розробляє державні та міждержавні екологічні програми, забезпечує їх виконання.

За забезпечення екологічної політики в державі відповідають наступні міністерства та державні органи [11]:

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України є спеціально затвердженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Це визначено положенням «Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів», яким передбачено, що Міністерство екології та природних

ресурсів гарантує формування та реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також екологічної, біологічної та генетичної безпеки.

Через орган управління він здійснює загальне управління і управління в сферах охорони навколишнього природного середовища і природних ресурсів, наукової і науково-технічної діяльності, реалізації національної політики в галузі лісового і мисливського господарства, збереження природних фондів і здійснення природоохоронних заходів, а особливо поліпшення навколишнього середовища. Таким чином, Міністерство екології та природних ресурсів є найважливішим органом виконавчої влади, що бере участь у формуванні, організації та реалізації державної екологічної політики України.

2. Державна екологічна інспекція України, що здійснює керівництво у сфері екологічного контролю.

3. Національна адміністрація, в якій через орган управління забезпечується охорона природоохоронних фондів у національних природних парках і заповідниках.

4. Міністерство водних ресурсів України, яке в основному здійснює програми з управління національними водними комплексами та водними ресурсами, пріоритетного забезпечення населених пунктів шляхом централізованого водопостачання та реалізації державних інвестиційних проектів.

5. Забезпечувати управління у сфері національної, водної та міжнародної діяльності водного господарства України.

6. Державна служба геології та надр України, яка здійснює керівництво та управління у сфері геологічних досліджень, а також користування надрами та розроблення мінерально-сировинних баз.

7. Національна академія аграрних наук України. Відповідає за науково-технічну діяльність у сфері агропромислових комплексів та збереження природно-заповідного фонду біосферного заповідника «Асканія-Нова».

8. Ведення лісового та мисливського господарства, охорона лісів та охорона лісових фондів, а також Бюро лісових ресурсів для забезпечення здійснення заходів щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з пожежами чи іншими ситуаціями.

9. Економічний розвиток України, забезпечення наукової та наукової діяльності у сфері розвитку агропромислових комплексів, економічного розвитку торгівлі та сільського господарства, а також фінансової підтримки державних підприємств через підрозділи управління.

10. Державне агентство України з управління зонами відчуження. Основними програмами є захист населення та екологічна реабілітація територій, що зазнали радіоактивного забруднення, збереження етнокультурної спадщини постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи регіонів, здійснення заходів щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

План впровадження системи екологічного менеджменту компанії [36].

Крок 1. Діагностика і дослідження.

Визначення екологічних аспектів компанії та визначення право-екологічних вимог, які застосовуються до конкретної компанії. Оцінка базується на інформації, зібраній про адекватність виділених ресурсів, таких як обладнання, персонал, вимірювальні інструменти, фінанси, виявлення та обґрунтування відсутніх ресурсів. Створення спеціальних координаційних груп, основним завданням яких є збір та аналіз детальної екологічної інформації та прийняття ефективних рішень.

Крок 2. Підготовка та організація.

Розробка задекларованих принципів і зобов'язань щодо екологічних аспектів діяльності компанії – екологічної політики, які складають основу для визначення екологічних цілей і завдань. Перегляд адміністративної структури екологічного менеджменту – створення екологічних служб для компанії. Організація і здійснення навчання персоналу, необхідного для визначення складу студентів, розробки та затвердження освітніх програм.

Крок 3. Розробка та впровадження.

Розробка системи дій з конкретними заходами, сукупним описом програми природокористування:

- документи системи екологічного менеджменту;
- огляд впровадженої документації;
- розробка (вдосконалення) планів на випадок надзвичайних ситуацій;
- аналіз ефективності системи екологічного менеджменту;
- встановлення адміністративних, фінансових та інформаційно-комунікаційних заходів;
- встановити принципи зворотного зв'язку і моніторингу в системи екологічного менеджменту компанії.

Програма складається з необхідних ресурсів і методів для відповідальних виконавців для визначення затвердженого комплексу дій і заходів, термінів їх виконання, кількісних критеріїв (показників) результативності.

Крок 4. Тестування та оцінка ефективності.

Організація та участь у внутрішньому екологічному аудиті, тренінгах з аудиту, навчальних програмах, плануванні перевірок та координації поведінки компанії системи екологічного менеджменту. Участь в аналізі системи екологічного менеджменту керівництвом компанії. Розробка та впровадження планових заходів за результатами аналізу системи екологічного менеджменту управління.

Крок 5. Підготовка та сертифікація.

Передсертифікаційний аудит систем екологічного менеджменту. Оформлення результатів і подання керівництву компанії. Розробка плану дій за результатами передсертифікаційного аудиту. Вибір органів сертифікації, подання наказів про сертифікацію та підготовка бізнес-підрозділів до взаємодії із зовнішніми аудиторами.

Під час формування системи екологічного менеджменту на підприємстві особливу увагу слід приділити створенню механізмів забезпечення досягнення цілей

і завдань екологічної політики, включаючи організаційні структури, розподіл обов'язків, відповідні процедури і документи [32].

За сутністю і принципами стратегічно орієнтованого управління природоохоронною діяльністю можна виділити наступні ланцюжки передбачуваного цільового ефекту природокористування на підприємстві: «Екологічна безпека – екологічна ефективність – соціально-економічна ефективність – конкурентоспроможність – сталий розвиток».

Щоб система управління була ефективною, вона повинна бути сконструйована і налаштована таким чином, щоб вона регулювалася і була сумісна з існуючими елементами організації системи управління. В цілому система управління природоохоронною діяльністю на підприємстві може виражатися у вигляді чотирьох підсистем: об'єктної, контрольованої (контрольований об'єкт), управлінської (контрольований об'єкт) і проміжної (ресурсно-управлінська технологія), обмежених контурами міжнародної, національної та регіональної екологічної політики. Цільова підсистема забезпечує досягнення основних цілей на основі інтеграції та координації виконання всієї управлінської роботи.

Цільова підсистема включає в себе кілька складових, які виділяються в залежності від напрямку природоохоронної діяльності та особливостей діяльності підприємств і напрямків їх діяльності. Слід підкреслити напрямок екологічної діяльності з урахуванням власників і мотивації до озеленення. Тому реципієнти природоохоронної діяльності повинні включати в себе навколишнє середовище, ресурси підприємства, інтелектуальний капітал підприємства.

До мотивів, пов'язаних з екологізацією, можна віднести збереження і охорону навколишнього середовища, раціональне використання і поліпшення ресурсів підприємства (економія ресурсів), екологічне поліпшення інтелектуального капіталу. Крім того, в нестабільній ситуації особливо важливо не допускати негативних факторів, що становлять ризик і загрозу як для підприємства, так і для навколишнього середовища [31].

Підходи до управління екологічною безпекою повинні включати, зокрема, ідентифікацію та оцінку екологічних небезпек і загроз. оцінка ефективності методів реагування на ризики та їх впливу на ризики; Виберіть найбільш підходящий спосіб впливу на ризик. Технологія управління захистом ресурсів - це комплекс кроків для оцінки щільності ресурсів і рівнів безпеки, планування заходів зі збереження ресурсів, розробки відповідних організаційно-технічних заходів.

Тому ще одним напрямком природокористування є забезпечення екологічної безпеки. Визначені вище принципи і завдання для природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання повинні бути викладені в екологічній політиці і враховані при розробці і реалізації екологічних стратегій. Реалізація поставлених завдань пов'язана з відповідними методами управління, які розрізняються за типом екологічної мотивації.

Методи екологічного менеджменту включають в себе виявлення екологічних аспектів, визначення нормативних вимог до цих аспектів, виявлення важливих аспектів, визначення цілей і завдань і критеріїв ефективності, розробку природоохоронних заходів. Методи модернізації навколишнього середовища повинні бути представлені в наступному порядку: оцінка впливу природоохоронної діяльності на інтелектуальний капітал; аналіз та оцінка екологічних аспектів інноваційних змін; план дій з екологічної модернізації.

Стратегія чистого виробництва була вперше реалізована в Центральній та Східній Європі і зараз широко впроваджується в західних країнах, більш відома як «Стратегія чистого виробництва». Ця стратегія може сформулювати систему принципів і механізмів зеленого виробництва і комплексно вирішувати еколого-економічні проблеми.

Концепція екологічного виробництва запобігає забрудненню навколишнього середовища. Його впровадження у виробничі процеси, умови продукції та послуг дає можливість використовувати енергоспоживання та водоспоживання для зменшення викидів шкідливих речовин, мінімізації шкідливих ризиків для здоров'я людей та

навколишнього середовища, забезпечення охорони та відтворення природних ресурсів. Запровадження положення про екологічно чисте виробництво дасть поштовх до створення основи для реалізації постекономічної стратегії розвитку промисловості, яка базується на сучасних принципах і яка підвищує конкурентоспроможність та зміцнює національну безпеку України [38].

Досвід показує, що впровадження екологічно чистого виробництва відіграє позитивну роль у формуванні активної екологічної політики компанії. Ефект від впровадження екологічно чистих галузей може бути економічним, пов'язаним з підвищенням рентабельності виробництва, або екологічно чистим, пов'язаним зі зниженням негативного впливу підприємств на природне середовище.

Для ефективного впровадження екологічно чистого виробництва у виробничу діяльність вітчизняних фірм необхідно [26]:

- формування відповідної законодавчої та нормативної бази;
- розробка методичного інструментарію впровадження екологічно чистого виробництва на підприємствах відповідно до структури сектора;
- організація навчання та підвищення кваліфікації фахівців у сфері впровадження екологічно чистого виробництва;
- поширення інформації про доцільність впровадження екологічно чистого виробництва;
- формування механізмів економічного стимулювання за умови впровадження екологічно чистого виробництва;
- інституційна підтримка впровадження екологічно чистого виробництва шляхом створення українських державних інституцій для їх розвитку;

Екологічно чисте виробництво досягається за рахунок використання технологій «ноу-хау», технологічних удосконалень і зміни ставлення до природи. В основі системи екологічного менеджменту підприємства лежить програма, комплексний документ, який описує організацію корпоративної діяльності в сфері

природокористування, розроблений відповідно до екологічної політики, цілями і завданнями, а також конкретними заходами і заходами щодо їх реалізації [20].

При розробці програми підприємство протікає за принципом послідовного вдосконалення, тобто досягнення найкращих показників у всіх аспектах середовища діяльності підприємства. Перший етап починається з того, що керівництво компанії має визначити місію і стратегічні цілі сфери природоохоронної діяльності, розробити в письмовій формі екологічну політику для цього процесу, екологічні цілі та зобов'язання щодо цього процесу. Цей документ повинен бути роздрукований організацією і повинен бути підкріплений адміністративним персоналом. Частиною цієї підготовки повинен стати попередній внутрішній аудит для оцінки того, наскільки існуюча система екологічного менеджменту відрізняється від вимог стандарту ISO 14001.

В інших фазах додаються і реалізуються відповідні елементи системи, а також змінюються компоненти, які не повністю відповідають вимогам. Здійснення цього процесу також може зажадати вдосконалення організаційної структури, уточнення обов'язків і прав співробітників, задіяних в роботі системи екологічного менеджменту. Також потрібно провести один або кілька «нульових» внутрішніх аудитів, також відомих як попередні оцінки. Якщо результати цих перевірок оцінені задовільно, підприємство переходить до третього етапу. Третій крок – сертифікація системи екологічного менеджменту.

Виробництво якісної та економічно вигідної продукції повністю залежить від правильного підбору сировини (якісних характеристик) і ефективного їх використання. Всі процеси вимагають певної кількості споживання палива, електроенергії і тепла, через що промислові підприємства використовують масу різноманітних джерел енергії. Таким чином, ресурсоефективність та більш чисті методи виробництва включають аналіз споживання ключових ресурсів, таких як матеріали, енергія та вода, а також якісних та кількісних показників утворення відходів, стічних вод та викидів парникових газів [15].

Екологічні аспекти:

- 1) відбір та ефективне використання сировини;
- 2) відбір води та ефективне водокористування;
- 3) ефективне споживання енергії;
- 4) зменшення та безпечна утилізація відходів;
- 5) зменшення обсягів та очищення стічних вод;
- 6) скорочення викидів і контроль атмосферного доступу.

Принцип створення зеленого бізнесу (екологічно чистого підприємства) [49]:

1. Принцип економічної доцільності, який просуває тему зелених компаній з метою досягнення екологічних цілей найбільш ефективним способом.

2. Принцип узгодженості враховує умову, що економічно ефективна зона для досліджень екологічно чистих підприємств повинна охоплювати весь життєвий цикл промисловості і сфери послуг.

3. Принцип екологічної мети, тобто спрямованість зеленого бізнесу на захист або зміцнення стійкості екосистеми. За його словами, економічний механізм має створити умови, які спонукають підприємців отримувати вигоду від покращення екологічних результатів.

4. Принцип публічності передбачає відкритість і соціальну доступність всієї інформації про діяльність екологічно чистих компаній. Почати просування товарів і послуг на ринку і прийняти остаточне рішення про ймовірність того, що споживачі різного рівня, від забруднювачів природного середовища до звичайних людей, будуть купувати товари і послуги на ринку.

Фактори, що визначають рішення підприємця почати роботу в секторі екологічно чистого підприємства:

1. Людський фактор або наявність людей, що володіють необхідними знаннями, кваліфікацією і бажанням працювати в цьому напрямку.

2. Фактори ефективності, що визначають умови розвитку екологічно чистих підприємств у напрямку максимізації суттєвої економічної та екологічної ефективності функціонування національної економіки.

3. Мотиваційні фактори або створення системи позитивних і негативних стимулів, здатних сприяти швидкому створенню екологічно чистого бізнесу і прибутковості в даній сфері.

4. Інвестиційні фактори або створення компаній в даній сфері і наявність вільного капіталу для впровадження в виробництво екологічно чистих компаній.

5. Фактори інфраструктури, які можуть забезпечити розвиток екологічно чистих компаній або їх доступність. Сфера інфраструктури пов'язана з формуванням більшості економічних категорій, які є визначальними у всіх економічних аспектах: собівартість товарів або послуг, собівартість будь-якого виробництва, кінцева ціна робіт або послуг, величина отриманого прибутку.

Основні напрямки діяльності екологічно чистої компанії включають в себе:

- 1) Виробництво екологічно чистої продукції.
- 2) Транспортування та утилізація відходів.
- 3) Управління життєвим циклом продукту.
- 4) Виготовлення, монтаж та експлуатація екологічних установок.
- 5) Розвиток екологічних технологій та знарядь праці.
- 6) Аналіз та лабораторні послуги.
- 7) Екологічні технології, торгівля продуктами та відходами.
- 8) Збереження ґрунтових ресурсів.
- 9) Повітряний контроль.
- 10) Водний контроль.
- 11) Підтримка балансу екосистеми.
- 12) Екотуризм.
- 13) Енергозбереження та використання альтернативних джерел енергії.
- 14) Екологічна медична безпека та охорона праці.

- 15) Екологічний аудит та екологічна оцінка.
- 16) Екологічний кредит і страхування.
- 17) Охорона навколишнього середовища та освіта.
- 18) Інформаційні технології.

Екологічна відповідальність за недотримання екологічних норм. Екологічна відповідальність – матеріальна та фінансова відповідальність за шкоду довкіллю; обов’язок суб’єкта господарювання, який здійснює господарську діяльність, зробити добрим шкоду, заподіяну природному середовищу. Екологічна відповідальність буває двох форм: еколого-правова (юридична відповідальність) і еколого-економічна (господарська відповідальність) [33].

У системі видів юридичної відповідальності за екологічні злочини виділяють наступні види відповідальності:

- кримінальна;
- адміністративна;
- цивільно-правова;
- дисциплінарна.

Кримінальна відповідальність у сфері екології регулюється Кримінальним кодексом України і поширюється на екологічні злочини, які поділяються на самостійний розділ «Злочини проти довкілля» і включають 19 злочинів. Всі вони мають шкідливі наслідки для навколишнього середовища [9].

Покарання за екологічні злочини:

- штраф;
- виправні роботи;
- конфіскація незаконно здобутих знарядь;
- позбавлення волі;
- позбавлення права займати відповідні посади.

Адміністративна відповідальність – це вид юридичної відповідальності, який найчастіше виникає в сфері природокористування та охорони навколишнього

середовища. Перелік екологічних правопорушень міститься у главі 7 Закону України про адміністративні правопорушення «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури». За своїми об'єктивними ознаками адміністративне правопорушення нагадує кримінальне правопорушення, але основним критерієм їх розрізнення є ступінь небезпеки діяння, тяжкість наслідків. Основними ознаками, що відрізняють екологічний злочин від адміністративного, є повторення вчинення екологічного правопорушення, наявність умислу, систематизація, серйозність наслідків, що свідчать про підвищену небезпеку та інші.

Види адміністративно-правових стягнень:

- штраф;
- вилучення об'єктів правопорушення;
- позбавлення права заняття спеціальною діяльністю;
- конфіскація знарядь правопорушення;
- обмеження, зупинення, припинення діяльності чи експлуатації об'єктів.

Майнова відповідальність за екологічні правопорушення – це різновид юридичної відповідальності, яка передбачає виконання обов'язків фізичних і юридичних осіб щодо компенсації шкоди, заподіяної власником чи користувачем природних ресурсів, порушення екологічних та інших прав громадян. Підставою майнової відповідальності є наявність реальної шкоди (майнової, моральної).

Способи (методи) обчислення шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням:

- нормативний;
- витратний;
- таксовий;
- розрахунковий.

Дисциплінарна відповідальність за екологічні злочини регулюється статтею 68 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища України» та Кодексом

законів про працю України. Наслідком цього є накладення дисциплінарного стягнення власником підприємства, установи, організації або уповноваженого ним суб'єкта на працівника-порушника за невиконання або неналежне виконання завдань, пов'язаних з використанням природних ресурсів, охороною навколишнього природного середовища, порушенням вимог екологічних норм, дотримання яких є його службовим обов'язком. Законодавство не містить детального переліку екологічних дисциплінарних правопорушень, що підлягають притягненню до кримінальної відповідальності, як у випадку адміністративної або кримінальної відповідальності.

Відповідно до Кодексу законів про працю України за порушення можуть бути накладені такі дисциплінарні стягнення:

- догана;
- звільнення;
- повне або часткове зняття премії в кінці року, наприклад, через недотримання екологічних планів і заходів або порушення природоохоронного законодавства.

Господарська відповідальність – це податок на використання природних ресурсів, забруднення, який суб'єкт беззастережно вносить до бюджету в заздалегідь визначених розмірах.

Вимоги законодавства про поводження з відходами навколишнього природного середовища порушуються більш ніж кожним третім суб'єктами господарювання, що свідчить про те, що відповідальність за порушення не доведена. Водночас, за умови, що дозволи на провадження діяльності у сфері поводження з відходами не видаються через неспроможність Кабінету Міністрів України розробити відповідну процедуру, значна частина підприємств взагалі залишається поза контролем [22].

Основним завданням санкційної функції є забезпечення виконання компаніями своїх зобов'язань та надання певних гарантій для захисту власних прав та інтересів. Тому важливо вивчати і аналізувати функції покарань через механізм їх дії.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

2.1 Характеристика середовища та умов функціонування ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Об'єктом прикладного дослідження роботи виступає «Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ», яка є малим підприємством у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Юридична адреса ТОВ «АК ГРОСДОРФ» – м. Київ, вул. Вербицького, 30а, оф.3. Безпосередньо завод з виробництва агрохімічних добрив знаходиться у с. Хацьки, Черкаської області.

ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є юридичною особою, яка регулюється господарсько-цивільним кодексом України, «Законом України про сільськогосподарську дорадчу діяльність», іншими законами України, статутами, окремим майном, самостійними балансами, печатками та штампами з найменуванням банку, поточні та валютні рахунки працюють відповідно до принципів єдиного економічного регулювання.

«Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ» займається виробництвом, імпортом, транспортуванням добрив, а також наданням послуг щодо внесення безводного аміаку. Основна спеціалізація компанії – поставка базових добрив для точного землеробства. На сайті підприємства (<https://grossdorf.com>) можна знайти базові відомості про компанію, ціни на її товари і послуги, умови проведення різноманітних акцій. Також на сайті доступна інформація про підприємство в пресі.

Пропонована ТОВ «АК ГРОСДОРФ» на ринок продукція може бути поділена на три основні групи:

1. Рідкі добрива (РКД, КАС, КАС+S, мікродобрива) та ПММ (дизельне паливо).

2. Сипучі добрива:

а) комплексні (нітроамофоска, сульфатамофос, діамофоска, хлористий калій, хлористий калій гранульований);

б) азотні (аміачна селітра, карбамід, сульфат амонію кристалічний, сульфат амонію гранульований).

3. Партнерські товари (біостимулятори (Біосил, ЕПАА-10, Радостим, Регоплант, Стимпо, Тремтолем)).

Також ТОВ «Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ» надає послуги з доставки означеної продукції, утримуючи власний парк транспортної техніки:

1. Ємності польові для аміаку по 3 тонни кожна.
2. Добова потужність одного комплексу від 120 га.
3. Ємності для зберігання аміаку на 800 тонн.
4. Культиватори-аплікатори Blu-Jet Runner II31' з робочою шириною 9,4 м, з можливістю регулювати параметри міжряддя при внесенні в діапазоні від 56 до 75 см, обладнані доохолоджувачем аміаку.

5. Трактори-автопілоти Trimble з системою паралельного керування RAVEN Cruiser.

6. Спеціалізовані автомобілі для перевезення аміаку вантажопідйомністю до 20т.

7. Колісні трактори Challenger MT685D потужністю 370л.с, які обладнані електронною системою контролю RAVEN і системою GPS навігації.

Така технічна база дозволяє ТОВ «АК ГРОСДОРФ» запропонувати кожному клієнту комфортну і своєчасну доставку, а також технологічне застосування добрив на місце їх внесення.

Основним напрямком діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є виробництво мінеральних добрив, найвища якість яких схвалена відомими фермерами в Європі та світі. Широкий асортимент продукції характеризується унікальними хімічними

властивостями, що дозволяє виробникам оптимізувати процес збору врожаю в контрольованих регіонах без додаткових витрат на обробку нових земель.

На рис. 2.1 зображені ключові контрагенти компанії.

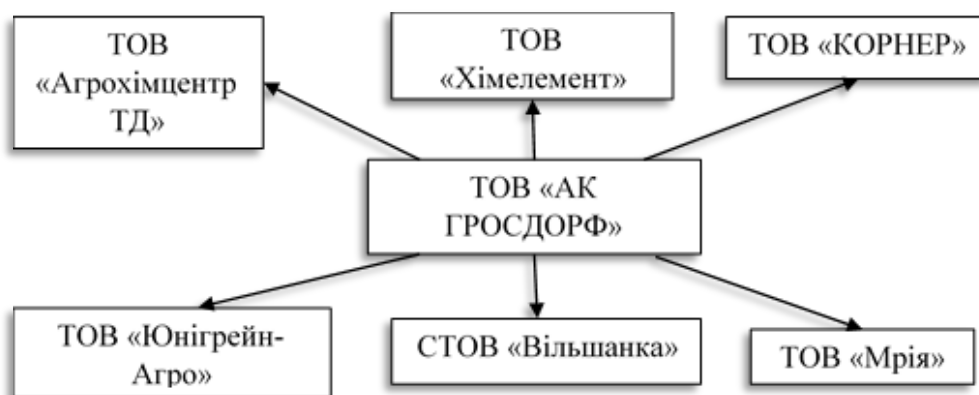

Рисунок 2.1 – Ключові контрагенти ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Джерело: Розроблено автором на основі даних підприємства

Перспективне підприємство ТОВ «АК ГРОСДОРФ» вже багато років розробляє, виробляє та продає високоякісні хімічні речовини, що використовуються сучасними сільгоспвиробниками. Високкокваліфіковані фахівці компанії у співпраці зі спеціалізованими науковими центрами розробили власний асортимент добрив, які характеризуються поліпшеними властивостями, насамперед високим вмістом поживних речовин, мікроелементів і активаторів росту рослин.

На відміну від багатьох інших вітчизняних компаній, які виробляють мінеральні добрива, підприємство зберегло виробничий потенціал під час масштабних економічних реформ і займає одну з лідируючих позицій серед найбільших продуцентів і експортерів цієї продукції.

У конкурентному середовищі актуальною стає оптимізація бізнес-політики компанії. Правильний підхід до просування продукції від товаровиробників дозволить збільшити продажі продукції, що створить реальні умови для виходу компанії з фінансово-економічної кризи. Компанія повинна посилити свою маркетингову політику для просування своєї продукції, яка є конкурентоспроможною через високу

якість і нижче середніх цін в галузі. Теми реклами, упаковки, якісних сувенірів, торгівлі брендом, стимулів від продажів різними способами важливі для вирішення.

У грудні 2021 року в Україні змінився лідер у виробництві КАС. Ним стала «Агрохімічна компанія ГРОСДОРФ», яка виробила 13,3 тис. тонн КАС, тоді як Черкаський «Азот» – 13,1 тис. тонн КАС, на третьому місці – «Дніпроазот Агрохімія» – 10 тис. тонн КАС. При цьому імпорт КАС у листопаді перевищив 54 тис. тонн, а у грудні відбулося скорочення обсягу їх імпорту. Скорочення виробництва та імпорту пов'язане з особливостями транспортування та зберігання взимку. КАС має густину 1,34-1,35 кг/л, а температура замерзання – близько -32 – мінус 26°C, температура кристалізації – мінус 2°C.

Найгірше те, що вже кристалізований продукт розморозити дуже важко і на момент внесення агровиробники можуть це просто не встигнути зробити. Багато агрохолдингів купують КАС-28, його температура кристалізації – мінус 18°C. Експерти ІА Інфоіндустрія, які очікують зростання попиту на КАС у лютому, морози та низькі температури, які очікуються у другій половині січня, практично нівелюють можливе зростання закупівель КАС. Головним і найпопулярнішим азотним добривом до кінця зими залишиться аміачна селітра.

«Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ» прозвітувала про результати 2021 року. Минулого року виробник не просто зберіг обсяги виробництва, а й зумів їх збільшити із 158,8 тис. тонн до 202,2 тис. тонн випуску готової продукції. Але головним досягненням року для компанії стали нові установки аспірації повітря та фільтрації КАС.

Найважливішою метою власного виробництва агрохімічної компанії «ГРОСДОРФ» є розробка і реалізація тільки якісної продукції за найдоступнішою вартістю. Тому команда постійно працює над нарощуванням виробничих потужностей, вдосконаленням передових технологій, відновленням автопарку компанії та модернізацією технічного обладнання.

Виробництво мінеральних добрив агрохімічною компанією «ГРОСДОРФ» базується на професійно встановленій технології, яка гарантує не лише високу якість продукції, але і доступну для кінцевого користувача вартість. У виробництві мінеральних добрив використовується тільки перевірена сировина від кращих світових постачальників. Багаторівнева система управління виробництвом на всіх етапах є запорукою якісних показників, що відповідають міжнародним стандартам.

Процес виготовлення різних мінеральних добрив на підприємстві відповідає суворим та специфічним стандартам і вимогам сучасної нормативної документації. Вся агрохімічна продукція відповідає європейським стандартам якості, що підтверджується необхідними сертифікатами. Виробничі лінії компанії «АК ГРОСДОРФ» оснащені сучасним високотехнологічним обладнанням, яке здатне виробляти мінеральні добрива певної рецептури в необхідних кількостях. Управління таким професійним обладнанням здійснюється виключно досвідченими кваліфікованими фахівцями, які мають досконалі навички і знання виробничого процесу сучасних мінеральних добрив.

Конкурентоспроможність на ринку може бути досягнута за рахунок зниження виробничих витрат, впровадження нового обладнання, технологій, більш ефективного використання матеріалів і робочої сили за рахунок зниження частки постійних видатків у виробничих витратах, оскільки зниження виробничих витрат безпосередньо впливає на збільшення прибутку компанії.

Основні переваги агрохімічної компанії «ГРОСДОРФ», яка виробляє широкий асортимент мінеральних добрив, є:

1. Великий професійний досвід.
2. Широкий асортимент якісної продукції.
3. Довгострокова співпраця з надійними партнерами.
4. Використання сучасних інновацій.
5. Використання високотехнологічних пристроїв.
6. Повна відповідність міжнародним стандартам якості.

7. Індивідуальний підхід для кожного клієнта.
8. Максимальна ефективність обробки замовлень.
9. Європейський рівень обслуговування клієнтів.
10. Відповідна цінова політика.

З метою ефективного управління фінансово-господарською діяльністю компанії створено організаційну структуру, яка відповідає стандартам законодавства України при реалізації корпоративної стратегії.

Організаційна структура ТОВ «АК ГРОСДОРФ» складається з ряду підрозділів, між якими розподіляються відповідні операційні функції. На підприємстві працює близько 40 осіб у всіх структурних підрозділах. Кадрова програма співробітників компанії цілеспрямована для забезпечення високого рівня кваліфікації співробітників. Компанія інвестує значні кошти в навчання і підвищення якості своїх співробітників. Система навчання охоплює всі структурні підпрограми та всі військові категоризації. Компанія надає великого значення періодичній роботі та посадам.

Структура управління ТОВ «АК ГРОСДОРФ» показана на рис. 2.2.

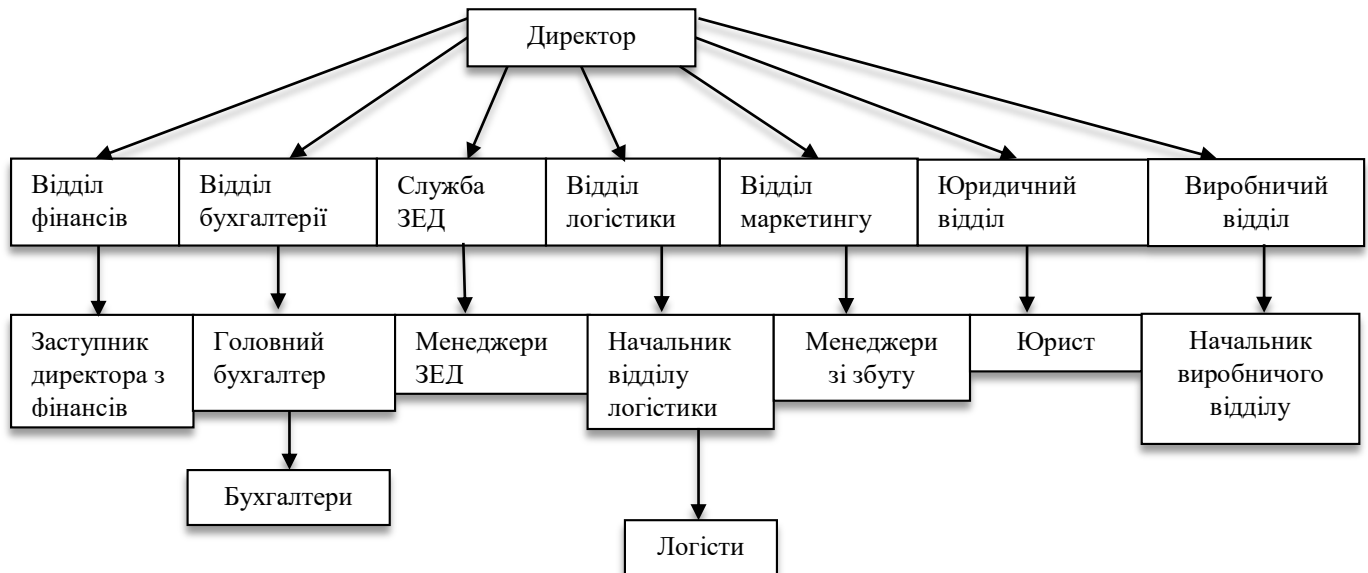

Рисунок 2.2 – Організаційна структура ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Джерело: Розроблено автором

Важливим елементом аналізу фінансового потенціалу компанії є аналіз формування такого стану і взаємовідносин активів і зобов'язань, де гарантується стабільне фінансове становище і криза або банкрутство неможливі.

Банки мають різні підходи до кредитування юридичних осіб, а також свої кредитні програми, які можуть включати або не включати певні види кредитів. Для успішної роботи українського кредитного ринку юридичні особи повинні використовувати досвід іноземних банків у ряді сфер.

Параметри пропонованих спільно з банками-партнерами потенційним клієнтам кредитні програми під придбання мінеральних добрив власного виробництва АК «ГРОСДОРФ» наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Кредитні програми під придбання мінеральних добрив, що пропонує ТОВ АК «ГРОСДОРФ» за посередництва банків-партнерів

Банк партнер	Відсоткова ставка за фінансуванням				Одноразова комісія за оформлення	Мінімальна сума фінансування	Сума фінансування без ставки	Базові вимоги до клієнта
Сенс (Альфа)-Банк	Термін 1-3 місяці	Термін 3-6 місяців	Термін 6-9 місяців	Термін 9-12 місяців	0,9%	Від 500 000 гривень	До 7 500 000 гривень	• резидент України; • обсяг річної виручки до 500 млн.грн; • строк ведення бізнесу від 2-х років; • прибуткова діяльність; • позитивна кредитна історія та ділова репутація.
	0,01%	6,0%	9,0%	17,5%				
ОТП Банк	Термін 1-5 місяці	Термін 6-12 місяців			1,0%	Від 2 000 000 гривень	До 3 000 000 гривень	• резидент України; • земельний банк від 400 га; • строк ведення бізнесу від 2-х років; • прибуткова діяльність; • позитивна кредитна історія та ділова репутація.
	0,01%	13,0%-15,0% в залежності від запропонованої ставки						

Джерело: <https://grossdorf.com/uk/credit>

2.2 Діагностика фінансово-майнового стану та ефективності діяльності товариства

Фінансові ресурси є важливою частиною потенціалу компанії. Фінансовий потенціал дає можливість перевести потенціал ресурсів і виробництва в результати компанії. В якійсь мірі фінансовий потенціал виступає в якості важеля впливу, забезпечуючи механізм динамічного перетворення ресурсів в бізнес-результати. Не менш важлива його роль у відтворенні процесів на підприємстві.

Фінансові заходи можна розглядати на основі потенційної фінансової складової, такої як грошові надходження і заощадження, отримані в результаті використання наявних ресурсів в бізнес-процесі. Однак недостатньо визначити фінансовий потенціал як резервуар фінансових ресурсів, оскільки він не відображає, наприклад, «потенціал» його реалізації або можливості перетворення його в інші фактори виробництва [24].

За допомогою аналізу фінансово-економічного стану керівництво може стежити за діяльністю компанії і вносити позитивні зміни в її роботу. Представники банку (аналітики, кредитори, аудитори) використовують аналіз розрахунків для оцінки платоспроможності компанії.

Фінансові аналітики та фінансові аналітики на валютному та ринках капіталу зацікавлені в оцінці ефективності та можливостей корпоративного розвитку, а також надійності інвестицій.

Для вивчення та оцінки майнового стану ТОВ «АК ГРОСДОРФ» в залежності від фінансової звітності можна використовувати показники, наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка валюти і структури балансу ТОВ «АК ГРОСДОРФ» за період з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р., тис.грн

Показники	01.01.19	01.01.20	01.01.21	01.01.22	Абсолютне відхилення 01.01.22 - 01.01.21
Актив					
I. Необоротні активи	-	169,5	504,6	1185,7	+681,1
II. Оборотні активи	37223,8	156898,9	480037,8	487538,2	+7500,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-
Пасив					
I. Власний капітал	60,3	3495,2	21194,5	31637,1	+10442,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове функціонування та забезпечення	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання	37163,6	153573,2	459348,0	457086,8	-2261,2
IV. Зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-
Баланс	37223,8	157068,4	480542,5	488723,9	+8181,4

Джерело: Розроблено автором

За розрахованими даними можна сформулювати такі висновки:

1. Загалом вартість балансу підприємства за період з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р. має збільшення на 451,5 тис. грн.

2. Вартість необоротних активів за 01.01.2022, порівняно з 01.01.2019, зросла на 1185,7 тис. грн., що свідчить про здороження вартості основних фондів за цей період та їх оновлення. Вартість оборотних активів підприємства за 01.01.2022, порівняно з 01.01.2019, збільшилась на 450,3 тис. грн.

3. Показники власного капіталу зросли на 31,6 тис. грн. Це свідчить про збільшення власних джерел фінансування активів і є позитивним чинником. Поточні зобов'язання за 01.01.2022, порівняно з 01.01.2019, зросли на 419,9 тис. грн, але

порівнюючи 01.01.2022 з 01.01.2021, відбулось зменшення на 2261,2 тис. грн., що свідчить про виплату підприємством боргів перед кредиторами.

Фінансова стійкість ТОВ «АК ГРОСДОРФ» визначається сукупністю показників, які відображають наявність, вкладення і використання ресурсів компанії, її фактичні і потенційні фінансові можливості. Це безпосередньо впливає на ефективність торговельної діяльності.

Для визначення фінансової стійкості ТОВ «АК ГРОСДОРФ» в залежності від фінансової звітності можна використовувати показники, наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз показників фінансової стійкості підприємства за період з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р.

Показник	Значення показника на:				Абсолютне відхилення 2022-2021
	01.01.19	01.01.20	01.01.21	01.01.22	
Коефіцієнт автономії	0,0016	0,02	0,04	0,06	+0,02
Коефіцієнт фінансового ризику	0,99	0,98	0,96	0,94	-0,02
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,0016	0,02	0,05	0,07	+0,02
Коефіцієнт перманентного капіталу	0,0016	0,2	0,04	0,06	+0,02
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0	0	0
Коефіцієнт маневреності	0,0016	0,02	0,04	0,06	+0,02
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,0016	0,0212	0,0431	0,0625	+0,0194

Джерело: Розроблено автором

Впродовж періоду з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р. значення коефіцієнту автономії ТОВ «АК ГРОСДОРФ» залишається дуже низьким та незадовільним. У ньому представлена частка власних джерел компанії в загальній сумі коштів. Це свідчить про те, що компанія є надміру залежною від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт маневреності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» всі роки є дуже низьким і становить 0,06 на дату 01.01.2022. Це свідчить про те, що в підприємства в наявності дуже мала частка власного оборотного капіталу для маневрування ним в цілях ведення бізнесу.

За даним ТОВ «АК ГРОСДОРФ» коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами дорівнює 0,0625 за нормативним значенням $>0,1$. Він відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних засобів.

Для визначення платоспроможності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» в залежності від фінансової звітності можна використовувати показники, наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз показників платоспроможності підприємства за період з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р.

Показники	Значення показника на:				Абсолютне відхилення 2022-2021
	01.01.19	01.01.20	01.01.21	01.01.22	
Коефіцієнт платоспроможності	1,002	1,02	1,045	1,07	+0,04
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,002	1,02	1,045	1,07	+0,04
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,92	0,55	0,75	0,42	-0,33
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1	0,0091	0,0004	0,0036	+0,003
Частка мобільних оборотних активів, %	1,002	1,36	1,20	1,28	+0,08
Обсяг ефективної заборгованості, тис грн	7086,7	63029,3	110559,9	268983,8	+158423,9
Співвідношення поточної дебіторської до кредиторської заборгованості	0,83	0,88	0,23	0,45	0,22

Джерело: Розроблено автором

Протягом періоду було визначено, що показники знаходяться в критичних значеннях. Це свідчить про проблематичність вчасного і повного погашення зобов'язань підприємства. Коефіцієнт абсолютної ліквідності є дуже низьким 0,0036. Цей показник характеризує те, що ТОВ «АК ГРОСДОРФ» не має відповідної

готовності погасити поточні зобов'язання, нормативним значенням цього показника є 0,2. Вивчення витратності діяльності підприємства повинно, звичайно ж, ґрунтуватися на аналізі динаміки розмірів і структури витрат підприємства.

Таблиця 2.5 – Діагностика витратності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019-2021 рр., тис.грн

Показник	Значення за:		
	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Стаття доходів			
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	131781,1	919785,3	1093076,4
Інші операційні доходи	0,5	188,2	521,7
Інші доходи	-	8,5	15,9
Разом доходи	131781,6	919982,0	1093614,0
Стаття витрат			
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	119483,4	816865,4	907569,5
Інші операційні витрати	8500,9	70553,3	84351,3
Інші витрати	3742,3	8194,7	10349,7
Разом витрати	131726,6	895613,4	1002270,5
Відношення доходів до витрат у абсолютному значенні	1,0004	1,027	1,091

Джерело: Розроблено автором

У таблиці 2.5 проведено діагностику витратності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019–2021 років, було визначено, що підприємство працює в прибутку. Відношення показників доходів, незначно, але перевищує значення витрат.

Ділова активність підприємства характеризується оборотністю її активів і капіталу. Тому, при оцінці ділової активності аналізують показники оборотності і консолідації оборотних коштів, терміни оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, визначають тривалість операційних і фінансових циклів компанії.

Дані для визначення ділової активності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Діагностика ділової активності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019-2021 рр., тис.грн

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Індекс зміни 2020/2019	Індекс зміни 2021/2020
Активи середньорічні	94146,1	318805,5	484633,2	3,39	1,52
Сукупні доходи	131781,6	919982,0	1093614,0	6,98	1,19
Сукупні витрати	131726,6	895613,4	1002270,5	6,80	1,12
Прибуток до оподаткування	55,0	24368,6	91343,5	443,07	3,75

Джерело: Розроблено автором

За розрахованими даними ділової активності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» можна зробити висновок: індекс зміни середньорічних активів 2020 р. в порівнянні з 2019 р. зріс на 3,39, а 2021р. в порівнянні з 2020 р. збільшився ще на 1,52. Доходи та витрати також мають значне збільшення. Це свідчить про те, що діяльність підприємства відповідає золотому правилу підвищення ефективності діяльності лише у 2020 році. Відбувається суттєве зростання активів (ресурсний фактор) 1,52 проти менших значень витрат і доходів. Тому у 2021 році золоте правило не виконується.

Показники ділової активності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники ділової активності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019-2021 рр.

Показник	Значення за:		
	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна віддача активів	1,400	2,886	2,257
Тривалість одного обороту активів, дн	261	126	162

Джерело: Розроблено автором

За аналізований період загальна віддача активів підприємства в 2020 році зросла на 1,486, в порівнянні з 2019 роком, відповідно до цього тривалість одного обороту активів зменшилась на 135 дн. А в 2021 році навпаки відбулось зниження загальної віддачі активів підприємства на 0,629, в порівнянні з 2020 роком, відповідно, тривалість одного обороту активів збільшилась на 36 дн. Це свідчить про те, що ефективність діяльності підприємство в 2020 році підвищилась, а в 2021 році дещо

знизилась. Аналіз кожного показника, з якого складається прибуток, дуже докладний, так як дозволяє засновникам і акціонерам вибирати важливі напрямки активізації компанії. Для інших учасників ринкових відносин аналіз прибутку допомагає розробити поведінкову стратегію, необхідну для мінімізації втрат і фінансових ризиків. Динаміка структури фінансового результату ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка структури фінансового результату ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019-2021 рр., тис.грн

Показник	Значення за:		
	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Результат основної діяльності, $P_{ОсД}$	12297,7	102919,9	185506,9
Результат іншої операційної діяльності, $P_{ЮД}$	-8500,4	-70365,1	-83829,6
Результат іншої діяльності, $P_{ІД}$	-3742,3	-8186,2	-10333,8
Разом	55,0	24368,6	91343,5

Джерело: Розроблено автором

У структурі фінансового результату підприємства стало переважає прибуток від основної діяльності. Разом з тим, фінансовий результат від інших видів діяльності (іншої та іншої операційної) є негативним.

Динаміка показників рентабельності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019-2021 рр. наведена в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом 2019-2021 рр., %

Показник	Значення за:		
	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Рентабельність активів	0,057	7,64	18,85
Рентабельність власного капіталу	3,1	161,8	283,5
Рентабельність виробничих фондів	0,0013	0,26	1,24
Рентабельність продукції	10,29	12,60	20,44
Рентабельність продажу	9,33	11,19	16,97

Джерело: Розроблено автором

Проаналізувавши показники рентабельності підприємства, можна зробити наступні висновки. Рентабельність активів характеризує ефективність їх використання. Він означає, скільки чистого прибутку було отримано за кожен гривню активу. За період аналізу цього показника він збільшився з 0,057% у 2019 році до 7,64% у 2020 році, і до 18,85% у 2021 році.

Рентабельність власного капіталу вказує на те, чи ефективно використовується власний капітал. Так, у 2019 році підприємство залучило на кожен гривню капіталу 3,1 коп., 161,8 коп. в 2020 році, і 283,5 коп. у 2021 році. Це свідчить про те, що цей показник позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, за рахунок чого прибуток підприємства збільшився.

Рентабельність продажу в 2021 році становить 16,97, що на 7,64 більше ніж в 2019 році. Підприємство має чудову динаміку прибутковості протягом 2019-2021 років – усі показники мають позитивне значення й зростають. А деякі з них (Рентабельність активів та власного капіталу) взагалі демонструють карколомний злет.

Згідно з даними, ТОВ АК ГРОСДОРФ має незадовільні показники фінансової стійкості та платоспроможності. Однак підприємство постійно нарощує масштаби діяльності і забезпечило позитивну динаміку прибутковості.

2.3 Аналіз рівня впливу діяльності компанії на довкілля

Загрози сільськогосподарському виробництву також впливають з сукупності факторів. Це, перш за все, складність агропромислової діяльності, особливо у великих масштабах. З точки зору охорони навколишнього середовища існують певні ризики: на багатьох підприємствах і заводах в Україні не впроваджені екологічні технології, а екологічні запобіжні заходи не вживаються. В результаті відбувається значне і

повсюдне забруднення природного середовища, цілих екосистем. Всі тварини і птахи мігрують із заражених територій. Для сільськогосподарської промисловості основною проблемою є відсутність комах, особливо запилювачів. Бджоли і джмелі є природними запилювачами, за допомогою яких запилюються рослинні поля. Без них неможливе запліднення, а значить, і повне відтворення плоду. Без комах вирощування їжі, особливо в сучасних кількостях і в сучасних темпах, в даний час неможливо.

Агрохімічне виробництво є одним з найбільш розвинених в народному господарстві України. Його важлива роль визначається широким застосуванням хімічних технологій і матеріалів у всіх сферах діяльності.

Агрохімічна галузь ТОВ «АК ГРОСДОРФ» має значний вплив на навколишнє середовище, як з відходами виробництва, так і готовою продукцією. Завдяки діяльності компанії, а також використанню хімічних препаратів, в повітря, воду і ґрунт потрапляє велика кількість токсичних речовин, що робить негативний вплив на навколишнє середовище і здоров'я людини. У районах з високою концентрацією хімічної промисловості у виробництві ТОВ «АК ГРОСДОРФ» через викиди і аварії спостерігається ситуація екологічної кризи.

Найважливішими забруднювачами навколишнього середовища в процесі виробництва ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є оксиди азоту, аміак, чадний газ. Для того щоб подолати екологічні проблеми, пов'язані з хімічним виробництвом, необхідно перейти на сучасні технології виробництва з невеликою кількістю відходів, широким використанням сировини, використанням промислових відходів і впровадженням сучасних систем очищення.

У коментарі ІА Інфоіндустрія, директор «АК ГРОСДОРФ» Халявка А.П. зазначив, що перед компанією у 2021 році стояло завдання не лише збільшити обсяги випуску продукції, а й значно покращити якість. Так, наприклад, у цеху компактування та грануляції добрив була встановлена сучасна потужна система вентиляції (продуктивність одного циклону - 23000 куб. м на годину, чотири установки видають 92000 куб. м на годину, потужність двигуна 200 кВт при 150

оборотах на хвилину), яка дозволяє видаляти пил з гранул ще в процесі виробництва, в упаковку потрапляє абсолютно очищений продукт, що дозволяє добривам значно краще зберігатися. Покупці, аграрії, по суті, тепер не платять за пил та домішки, які неминуче потрапляють в упаковку у інших виробників компактної гранули.

У цеху виробництва КАС (карбамідно-аміачної суміші), виробництво якої досягло рекордних на підприємстві значень – 149200 тонн на рік, фахівці ТОВ «АК ГРОСДОРФ» разом з інженерами розробили та впровадили складну систему фільтрації готового продукту. При продуктивності 150 тонн на годину встановлення дозволяє отримувати готовий продукт, відфільтрований з частинками до 25 мікрон. При відвантаженні з резервуарів встановлено систему фільтрації на 10 мікрон. Фактично споживач отримує чистий КАС.

Це також, як і в цеху грануляції, дозволило прибрати непотрібний баласт, забруднення та згустки речовини, які могли з'являтися внаслідок неоднорідності сировини та при непередбачених технологічних відхиленнях. При цьому готова продукція залишається такою ж доступною для аграріїв.

Впроваджуючи нові системи фільтрів при виробництві КАС, відстежуючи та контролюючи якість продукції, ТОВ «АК ГРОСДОРФ» щоразу стає на новий рівень технологій, відвантажуючи аграріям України продукт європейської якості. При цьому ціна на продукцію не перевищує, а найчастіше нижче середнього ринкового показника. Завдяки виваженій ціновій політиці, не затримується продукція на складах, а покупці гарантовано отримають товар, що за нинішніх умов ринку – найважливіша якість постачальника.

ТОВ «АК ГРОСДОРФ» впровадили важливий спосіб підвищення ефективності азотних добрив, що містять азот у вигляді аміаку, амонію і аміду – це використання антинітрифікаторів. Механізм дії аміду полягає в пригніченні активності бактерій роду *Nitrosomonas*, що допомагає проявлятися в процесах нітрифікації - вигляді аміачного азоту NH_4 + селітри NO_3 . Найбільш поширеними з

існуючих затримувачів нітрифікації є препарати на основі нітрапірину, які уповільнюють нітрифікацію іонів амонію в внесеному ґрунті і добривах.

Найбільш вагомими екологічно-інноваційними рішеннями ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є метод розпилення рідких добрив КАС в зону кореневої системи рослини в ґрунт, це не дозволяє вводити велику кількість добрива в ґрунт, тому у рослини набагато менший шанс пошкодитися. Такий спосіб внесення поєднує в собі всі переваги місцевого способу внесення добрив з одночасною аерацією прикореневої зони.

На рис. 2.3 наведена динаміка приросту основних засобів ТОВ «АК ГРОСДОРФ» за період з 01.01.2019 по 01.01.2022 рр.

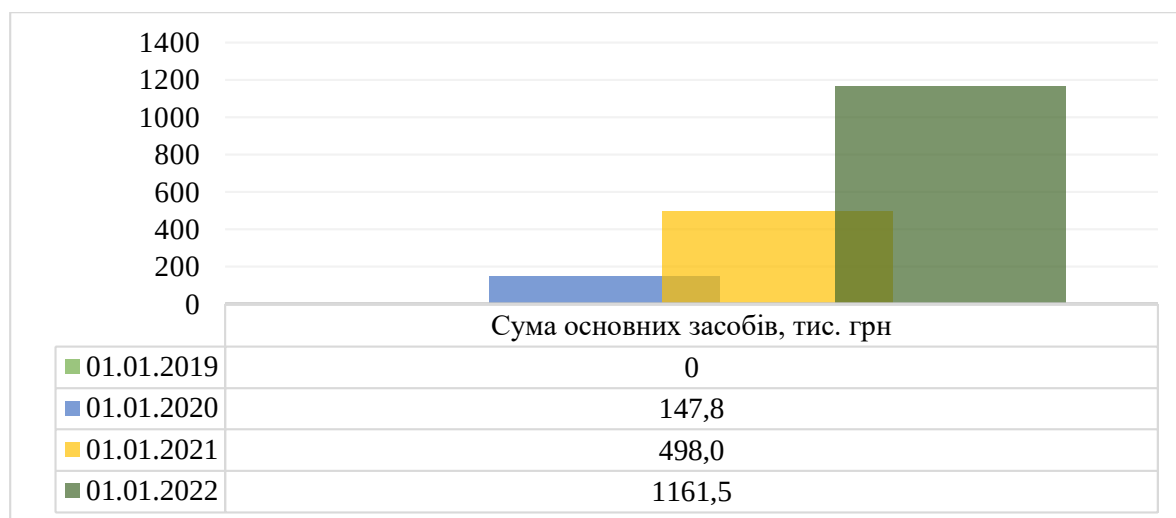

Рисунок 2.3 – Динаміка приросту основних засобів ТОВ «АК ГРОСДОРФ» за період з 01.01.2019 по 01.01.2022 рр.

Джерело: Розроблено автором

«Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ» анонсувала про початок створення комплексних гранульованих добрив. Перші партії торгового виробництва були отримані ще в серпні 2020 року, за даними компанії, проект розроблявся давно, протягом всього періоду в цехах проходила модернізація. В даний час виробнича лінія випускає 70-100 тонн добрив на добу, а щомісячне виробництво оцінюється в 2100-3000 тонн. Це становить приблизно 50% від запланованої потужності, яка, як очікується, буде досягнута у вересні цього року. Всього ТОВ «АК ГРОСДОРФ» зможе

виробляти не менше 4000 тонн на місяць, а в пікові години роботи при максимальному навантаженні лінія зможе виробляти до 5000 тисяч тонн гранульованого добрива.

Значний розвиток хімічної промисловості в Україні зумовлений трьома основними чинниками: природними (наявність багатогалузевої сировинної бази), економічними (потреба в комплексній переробці відходів, наявність хімічного споживача) та соціальними (наявність наукової бази та кваліфікованої робочої сили).

Мінеральні добрива – неминучий наслідок інтенсивного землеробства. Існують розрахунки, що для досягнення бажаного позитивного ефекту від застосування мінеральних добрив їх загальна втрата повинна становити близько 90 кг / рік на одну особину. Загальне виробництво добрив в цьому випадку досягає 450-500 млн тонн. т / рік. В даний час світове виробництво мінеральних добрив становить від 200 до 220 млн тонн. т / рік або 35-40 кг / рік на людину.

Використання добрив можна розглядати як один із проявів права на збільшення інвестицій в енергію в єдність виробленої сільськогосподарської продукції. Це означає, що для того ж підвищення врожайності потрібно все більша кількість мінерального добрива. На початковому етапі внесення добрив приріст 1 тонни зерна з гектара дозволяє вносити 180-200 кг азоту туків. Ще одну додаткову тонну зерна поєднують з в 2-3 рази більшою дозою добрива.

Екологічні наслідки застосування мінеральних добрив, які виробляються ТОВ «АК ГРОСДОРФ» доцільно розглядати з трьох точок зору:

- 1) регіональний вплив добрива на екосистему і ґрунт, в які воно вноситься;
- 2) надмірний вплив на інші екосистеми та їх взаємозв'язки, особливо на водне середовище та атмосферу;
- 3) якість продукції удобреного ґрунту та її вплив на здоров'я людини.

У ґрунтовій системі відбуваються такі зміни, які призводять до втрати родючості: підвищується кислотність, змінюється видовий склад ґрунтових організмів, порушується кругообіг речовин, руйнується структура, погіршуються інші особливості. Наслідком підвищення кислотності ґрунту при використанні добрив (в

основному кислотного азоту) є збільшення вимивання з них кальцію і магнію. Щоб нейтралізувати це явище, підприємствам необхідно внести ці елементи в ґрунт.

Фосфорні добрива не мають такого вираженого підкислювального ефекту, як азот, але можуть викликати дефіцит рослин і накопичення стронцію в отриманій продукції. Зокрема, їх введення може підвищити радіоактивний фон і привести до поступового накопичення важких металів.

Найважливішим способом для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є зниження цих наслідків. Тобто, це помірне і наукове використання добрив (оптимальні дози, мінімальна кількість шкідливих домішок, чергування з органічними добривами і т.д.). Також варто пам'ятати той вислів, згідно з яким «мінеральні добрива є засобом маскування реальності». Наприклад, є дані, що з продуктів ерозії ґрунту видобувається більше мінералів, ніж з внесених добрив.

Вплив добрив на атмосферне повітря, в основному пов'язано з їх формою азоту. Азот з мінеральних добрив надходить у повітря або у вільній формі (шляхом денітрифікації), або у вигляді летючих сполук (наприклад, закис азоту). За сучасними уявленнями, втрати газу азоту від азотних добрив становлять 10-50% його внесення. Ефективним способом зниження втрат газу азоту є їх науково обґрунтоване використання (внесення в кореневу зону для швидкого поглинання рослинами, використання інгібіторів втрат газу, таких як нітропірин).

ТОВ «Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ», окрім азотних добрив виготовляє різні біостимулятори для рослин. Розглянемо їх вплив на довкілля:

1. Відновлення біорізноманіття і родючості ґрунту за рахунок збільшення кореневої системи на 30-70%, поліпшення взаємодії з азот-фіксуєчими, фосфат-активуєчими бактеріями, симбіотичними грибами, водоростями.

2. Зменшення негативного впливу пестицидів і хімічних добрив на ґрунтову мікрофлору за рахунок активації окислювально-відновних ферментних систем у рослин, що підвищує виведення залишкових пестицидів і мікотоксинів.

Ефективність і результативність рослинних біостимуляторів. Технології застосування не вимагають додаткових витрат на внесення, що збігаються з внесенням консервантів і поживних речовин в бакові суміші при обробці насіння і обприскування рослин. Доведено, що можна знизити норми застосування пестицидів до мінімуму, рекомендованого первинним таксидермістом, і знизити дозу гербіцидів на 25-30%, посиливши їх дію і усунувши негативний вплив на посіви.

Оскільки завод з виробництва добрив ТОВ «АК ГРОСДОРФ» знаходиться в Черкаській області, компанія повинна платити екологічні податки і збори громадам, які знаходяться поруч. Тому, проведемо аналіз на основі даних [19].

За даними «Звіту про виконання бюджету Степанківської об'єднаної територіальної громади за 2020 рік» [19] від платника ТОВ «АК ГРОСДОРФ» зараховано надходження до бюджету за кошти в цілому в сумі 278856,06 грн., що менше на 507191,21 грн порівняно з доходами, нарахованими від платника за 2018 рік, порівняно з 2019 роком менше на 507191,21 грн.

Частка сплачених податків і зборів у власних надходженнях від коштів в цілому за 2020 рік становить 1%. З ТОВ «АК ГРОСДОРФ» до бюджету Степанківської сільської об'єднаної територіальної громади протягом 12 місяців після років відповідно нараховувалися такі податки та збори, дані наведені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Сума сплачених податків і зборів від ТОВ «АК ГРОСДОРФ» до бюджету Степанківської сільської об'єднаної територіальної громади, грн

Найменування	Значення за:		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Всього зарахованих надходжень, грн., в тому числі:	770555,13	786047,27	278856,06
ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	770555,13	786047,27	278856,06

Джерело: Розроблено авторами [19]

Візуально сума сплачених податків і зборів від ТОВ «АК ГРОСДОРФ» до бюджету Степанківської сільської об'єднаної територіальної громади показані на рис. 2.4.

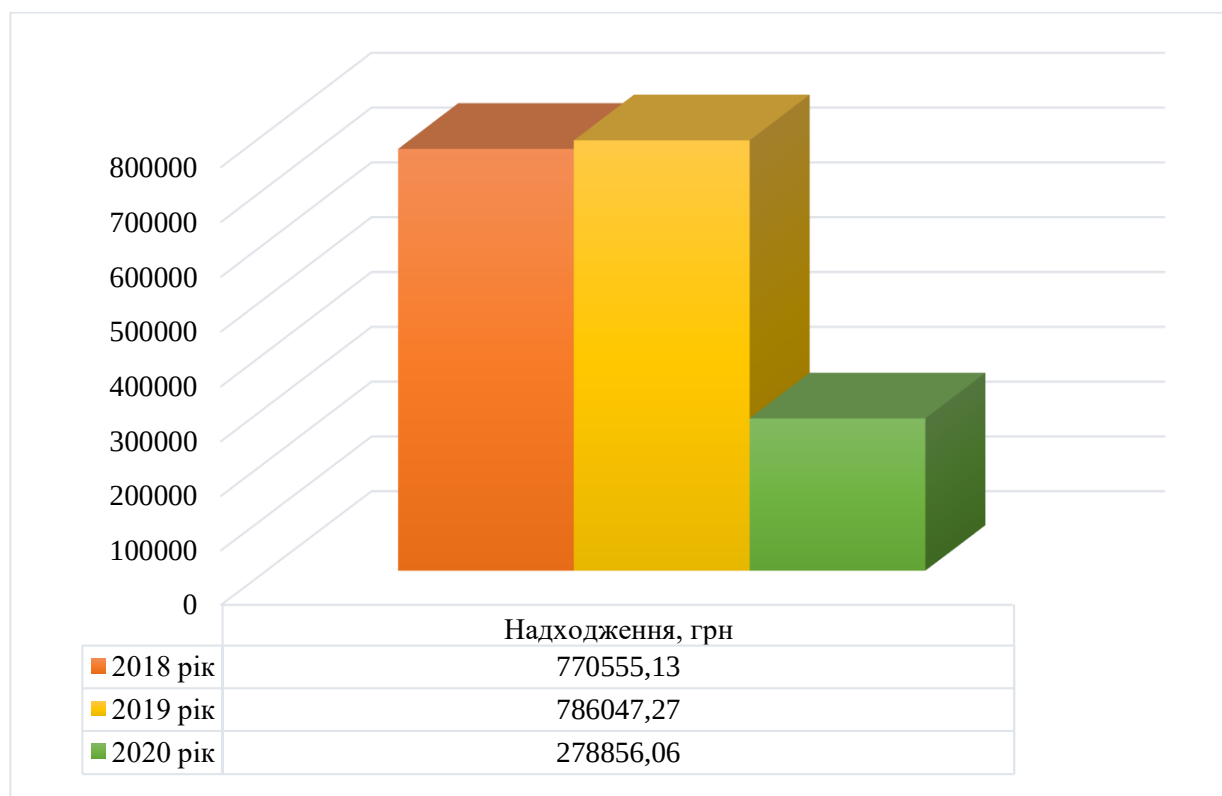

Рисунок 2.4 – Сума сплачених податків і зборів від ТОВ «АК ГРОСДОРФ» до бюджету Степанківської сільської об'єднаної територіальної громади

Джерело: Розроблено авторами [19]

Екологічний моніторинг на підприємстві «Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ» здійснюється трьома групами показників.

Перша група показників. Періодичність обстеження 1 раз на місяць:

- 1) хімічний склад повітря і опадів;
- 2) кислотність дощу і снігу.

Друга група показників. Періодичність 2-5 років:

- 1) кислотність ґрунту;
- 2) швидкість втрати листя на деревах;
- 3) видовий склад і маса мохів і лишайників на деревах;
- 4) видовий склад і маса трав'яного покриву на підприємстві;

5) хімічний склад поверхневих і підземних вод.

Третя група показників. Періодичність 5-10 років:

- 1) фізичні параметри ґрунту;
- 2) вміст домішок в ґрунті і рослинах;
- 3) наявність шкідників;
- 4) міцність верхнього горизонту ґрунту і кількість гумусу;
- 5) продуктивність фітоценозів;
- 6) структура і співвідношення площі в водозбірній зоні.

Загальний (стандартизований) моніторинг навколишнього середовища є оптимальним з точки зору кількості параметрів спостереження в точках, об'єднаних в єдину інформаційно-технологічну мережу, що дозволяє приймати регулярні управлінські рішення для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» на основі екологічних оцінок і прогнозів.

Екологічна соціальна відповідальність є одним з головних корпоративних принципів ТОВ «АК ГРОСДОРФ». Компанія піклується про екосистему рідного міста та мешканців, підтримує існуючі та реалізує власні соціально важливі та екологічні проекти.

РОЗДІЛ 3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

3.1 Концептуальні напрямки підвищення екологічності функціонування та розвитку товариства

Якщо екологізація вважається процесом, то це процес поступового і послідовного реалізації організаційних, технологічних, технічних, управлінських та інших рішень щодо підвищення ефективності використання природних ресурсів при збереженні і поліпшенні якості навколишнього середовища. З огляду на сучасні реалії, глобальна екологічна криза є головною вимогою сучасності.

З соціально-економічної точки зору екологізацію слід розглядати як перехід до методів і принципів управління, що забезпечують оптимальне використання ресурсів, а технічно як впровадження екоінновацій в екологічне виробництво і управління.

Тому при впровадженні екоінновацій або розробці будь-якої екологічної програми слід враховувати їх вплив на екологічну та економічну безпеку підприємства.

Фактори, що стимулюють розвиток ТОВ «АК ГРОСДОРФ», як соціально-екологічну систему:

1. Економічні чинники:
  - а) скорочення витрат;
  - б) збільшення доходів;
  - с) конкурентна перевага;
  - д) зниження ризиків;
  - е) високі вимоги до потенційних постачальників;
  - ф) система управління заснована на ефективності діяльності.

2. Потреби покупців:

- a) відповідна екологічна сертифікація;
- b) європейські та світові стандарти;
- c) робота з екологічно відповідальними постачальниками.

На нашу думку, методологічною основою розробки та впровадження організаційно-економічного механізму екологізації ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є порядок виконання таких завдань:

1. Проведення еколого-стратегічного аналізу зовнішнього середовища.
2. Розробка комплексної еколого-економічної стратегії на основі інноваційно-перебудовчих процесів.
3. Розробка нормативно-правових актів та реалізація екологічної політики.
4. Еколого-економічне прогнозування, планування та обґрунтування еколого-економічної ефективності вирішення проблем екологізації ТОВ «АК ГРОСДОРФ».
5. Еколого-економічна перебудова управлінської та виробничої діяльності підприємства на інноваційній основі (комплексне оновлення функціональних зон діяльності підприємства з урахуванням екологічного фактора).
6. Налагодження ефективного механізму інвестування.
7. Створення системи управління еколого-економічним розвитком ТОВ «АК ГРОСДОРФ».
8. Розробка системи стимулів та інструментів внутрішньої мотивації працівників, що передбачають відповідальність за дотримання стандартів і норм, що стосуються діяльності.
9. Інжиніринг та реінжиніринг бізнес-процесів компанії та забезпечення постійного моніторингу.

Проведений SWOT-аналіз ТОВ «АК ГРОСДОРФ» показний в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

	Сильні сторони ➤ Диверсифікована клієнтська база. ➤ Економія масштабів виробництва через вертикальну інтеграцію. ➤ Низька собівартість в основному через відносно низькі, хоча і поступово зростаючі ціни на природний газ. ➤ Широкий і постійно зростаючий асортимент продукції для збільшення маржі. ➤ Зручне розташування та близькість до експортних терміналів. ➤ Стабільні довгострокові поставки газу.	Слабкі сторони ➤ Вік обладнання призводить до відносно високих витрат на поточний ремонт і визначає межу підвищення ефективності. ➤ Транспортні витрати.
Можливості ➤ Масштабний проект: будівництво нових об'єктів з видобутку аміаку з доступом до дешевого природного газу. ➤ Виробництво нової продукції підвищує гнучкість і маржу. ➤ Завод має потенціал для подальшого поступового підвищення продуктивності. ➤ Послаблення/усунення тарифних бар'єрів на ключовому ринку. ➤ Перспектива вступу України до Європейського союзу.	Масштабний проект: будівництво нових об'єктів з виробництва аміаку з доступом до дешевого природного газу. Виробництво нової продукції. Достатньо ефективним буде придбання виробництв діючих постачальників. Подібна політика понизить надалі витрати компанії.	Транспортні витрати. Ефективним буде досвід і знання в агрохімії. Бренд, пов'язаний з якістю і надійністю; висока впізнаваність бренду
Загрози ➤ Зниження/низькі ціни на природний газ підвищують конкурентоспроможність раніше неприбуткових виробників (зростання конкурентоспроможності пропозиції). ➤ Поступове зростання цін на природний газ та електроенергію може відбуватися без прив'язаності до динаміки світових цін на природний газ та енергоносії. ➤ Будівництво нових потужностей з видобутку аміаку може негативно вплинути на співвідношення попиту та пропозиції в секторі.	Сильний бренд, успішне позиціонування - відсутність прямої конкуренції Поява великого конкурента та інтенсивний розвиток	Дефіцит самостійних менеджерів, здатних розвивати нові проекти Відсутність кваліфікованих кадрів для розвитку даного бізнесу за плановою траєкторії Заохочення кваліфікованих кадрів, підвищення їх рівня за рахунок курсів підвищення кваліфікації, тощо.

Джерело: Розроблено автором

За результатами SWOT-аналізу ТОВ «АК ГРОСДОРФ» для кращого підтримання екологічних норм, необхідно залучити такі засади:

1. Переглянути правила та норми щодо використання та зберігання продукції та відповідати законодавству ЄС.
2. Зберігання агрохімічних продуктів тільки на складах, обладнаних спеціальною технікою. Взаємодія з продукцією повинна фіксуватися в спеціальному журналі.
3. Дотримання правил миття тари, машин, устаткування, транспортних засобів і уніформи, що використовуються в роботах.
4. При будівництві додаткових хімічних комплексів (складів, легкоплавких вузлів тощо) слід проводити заходи щодо захисту підземних вод (гідроізоляція, відбір площ з глибиною залягання ґрунтових вод більше двох метрів).
5. Вести і оновлювати запаси непотрібних складів і розробляти програми очищення і знищення хімічних речовин.

Одним із основних засобів для підвищення екологічності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є екологічна підтримка виробництва, яка може надаватися за допомогою екологічного аутсорсингу, інжинірингу або консалтингу. В даний час на ринку аутсорсингових послуг в Україні існує конкуренція і боротьба за клієнтів і висококваліфікований персонал. Хоча практика аутсорсингу викликає негатив у багатьох країнах, стверджується, що робочі місця втрачаються при використанні виробничих процесів, що особливо помітно в промисловості.

Для зменшення хімічних відходів виробництва ТОВ «АК ГРОСДОРФ» можна віднести промислові установки підготовки стічних вод або заходи щодо підвищення ефективності використання природних ресурсів, включаючи об'єкти поводження з відходами, замкнуті системи газо- і водопостачання.

Консультаційні послуги для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» з охорони навколишнього середовища повинні включати:

- попереднє проєктне вивчення існуючих ґрунтів та екологічних проблем на підприємстві;

- оцінка впливу існуючих або запланованих технологій на навколишнє середовище;
- оцінка ефективності природоохоронних заходів;
- підготовка екологічної сертифікації;
- екологічна звітність;
- укладення договорів екологічного страхування;
- складання планів зниження екологічних ризиків;
- незалежна оцінка відповідності компанії нормативним вимогам природоохоронного законодавства України та вимогам міжнародних стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- підготовка підприємства до сертифікації, реєстрації та аудиту системи екологічного менеджменту (за стандартами ISO14000);
- визначення екологічних цілей і завдань;
- розробка екологічної та торговельної політики;
- визначення пріоритетності заходів щодо захисту навколишнього природного середовища;
- складання рекомендацій щодо зниження ризику небезпеки для навколишнього середовища;
- моніторинг, регулювання, мінімізація викидів і викидів забруднюючих речовин, утворення відходів;
- визначення керівних принципів управління ресурсами, створення екологічної інформаційної системи, навчання та навчання персоналу.

Для підвищення екологічності підприємства «АК ГРОСДОРФ» пропонується ввести такі заходи:

1. Окультурення власної території та території ОТГ біля якої знаходиться підприємство. Висадження дерев та підтримка алеї по дорозі до підприємства. Встановити у селі табло на сонячних батареях, де вказано якість повітря. Інвестувати

разом з ОТГ у вуличне освітлення на сонячних батареях у селі та по дорозі до підприємства.

2. Створити на сайті підприємства перелік корпоративних цінностей, переформулювати місію підприємства, додати про те, як підприємство дбає про забезпечення мінімізації шкоди довкіллю від використання її продукції клієнтами.

3. Активізувати PR заходи. Тепер, коли кожна ОТГ має сайт, можна обмінюватися банерами. Так, як підприємство частково формує бюджет цієї ОТГ, вони, в свою чергу, показують що на їх території бурлить ділова активність та діє такий бізнес. Це буде додатковою рекламою для підприємства та покращення іміджу серед населення.

4. Запровадження комплексної роботи зі споживачами. Пропонується створити лабораторію, яка на основі вивчення ґрунту клієнта, пропонуватиме повний його аналіз і рекомендації по внесенню добрив, тобто якщо в ґрунті не вистачає поживних компонентів, то аналіз покаже і розрахує яких саме, а також які добрива будуть кращими для ґрунту та кінцевої продукції.

5. Так, як ТОВ «АК ГРОСДОРФ» здійснює доставку добрив своїм автотранспортом, для зниження негативного впливу на довкілля пропонується оновити (або розширити) автопарк новими автомобілями з вищим ступенем відповідності вимогам екологічного стандарту по викидам. А також перехід на більш екологічне пальне.

6. Розробка та впровадження на підприємстві альтернативних джерел енергії. ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є енергоємним підприємством, в якому електроенергія і газ є важливими складовими. В умовах поєднання екологічної складової та нестабільності зовнішнього середовища, непередбачуваності енергетичної політики країни сьогодні необхідно розробити шляхи використання альтернативних джерел енергії на підприємстві. Використання альтернативних джерел енергії для бізнесу є екологічно та економічно ефективним. Основними

видами альтернативних джерел енергії є: сонячна енергія, вітрова енергія, гідроенергетика, біоенергетика.

В підрозділі 3.2 будуть детально обґрунтовані підходи, щодо екологізації виробництва ТОВ «АК ГРОСДОРФ», а саме:

1. Запровадження комплексної роботи зі споживачами. Відкриття власної лабораторії аналізу ґрунтів.
2. Зниження негативного впливу на довкілля через оновлення власного автопарку новими автомобілями, які відповідають екологічним нормам та використання альтернативних палив для автопарку ТОВ «АК ГРОСДОРФ».
3. Впровадження на підприємстві альтернативних джерел енергії. Сонячна електростанція.

3.2 Обґрунтування програми підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Першим заходом для підвищення екологічності ТОВ «АК ГРОСДОРФ», пропонується відкриття лабораторії аналізу ґрунтів для аграріїв (або потенційних клієнтів). Цей захід пропонуватиме повний аналіз ґрунту і рекомендації по рецептурі та графіку внесення добрив, тобто якщо в ґрунті не вистачає поживних компонентів, то аналіз покаже і розрахує яких саме, а також які добрива будуть кращими для ґрунту та кінцевої продукції.

З'ясувати, чи достатньо поживних речовин в ґрунті, стежити за зміною характеристик ґрунту під час розвитку і росту рослин, оцінювати взаємодію ґрунту з використовуваними, своєчасно вносити необхідні добрива в достатній кількості, визначати, чи підходить те чи інше місце для вирощування тих чи інших рослин – всі ці завдання можна виконати за допомогою агрохімічного аналізу ґрунту.

Аналіз ґрунту досліджує близько 20 показників родючості. Це дозволяє налагодити систему внесення добрив і знайти причини проблем на ділянках (кислотність, засоленість, хвороби ґрунту і т.д.). Всі ці ознаки ґрунту істотно впливають на формування врожаю будь-якої культури. Наприклад, занадто низькі або занадто високі показники кислотності впливають на кореневу систему рослин і блокують засвоєння деяких поживних речовин.

В даній лабораторії пропонується здійснювати такі види досліджень:

- комплексний аналіз ґрунтів;
- визначення поглинальної здатності ґрунту (потенціал засвоєння ґрунтом корисних речовин);
- якість мінеральних добрив;
- аналіз води для бакових сумішей та зрошення;
- аналіз на залишки пестицидів;
- рекомендації по внесенню добрив.

Слід зазначити, що під час проведення аналізу працівниками лабораторії використовується велика кількість лабораторних судин, багато спеціалізованого лабораторного обладнання та додатковий автотранспорт. Також, для аналізу потрібно багато місця.

В Україні послуга аналізу ґрунтів не дуже популярна серед аграріїв. Як правило, до лабораторій звертаються при форс-мажорних ситуаціях: загинули бджоли чи тварини, отруїлися люди, вода в колодязі стала непридатною для вживання. Завдяки відкриттю лабораторії ТОВ «АК ГРОСДОРФ» такі ситуації значно скоротяться, так як тестування ґрунтів буде проходити декілька разів на рік до та після збирання врожаю, що значно поліпшить вплив діяльності підприємства на навколишнє середовище.

Крім того, для підвищення ефективності роботи лабораторії потрібна невелика кількість висококваліфікованих фахівців. Запуск даного проєкту для ТОВ «АК

ГРОСДОРФ» буде реалізований протягом 2-х років. План витрат на відкриття лабораторії для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Обсяги капітальних витрат на відкриття лабораторії для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» на 2023 рік, тис.грн

№	Позиції витрат	Сума витрат
1	Придбання та монтаж електрообладнання (холодильник, комп'ютерна техніка, принтер)	95
2	Придбання, монтаж і пусконаладжувальні роботи витяжок і пультів управління, вентиляторів	150
3	Спеціалізовані прилади (прилад для визначення кислотності, електронний мікроскоп, сушарка, датчик вологості, прилади для зберігання проб)	1200
4	Автотранспорт	300
5	Спеціалізовані меблі та лабораторний посуд	100
6	Дозвільна документація	50
	Разом	1895

Джерело: Розроблено автором

Загалом, витрати на відкриття лабораторії становитимуть до 2 млн грн, за умови, що доведеться створювати лабораторію з урахуванням уже функціонуючого корпусу компанії.

На даний момент середня ціна проведення одного повного аналізу ґрунтів на ринку коливається від 1000 до 2500 грн. Пропонується встановити ціну – 2100 грн за одне проведення повного аналізу ґрунтів. Кількість замовлень на процедуру аналізу ґрунтів може варіюватись до 5 одиниць на день, при цьому визначення даних аналізу проводиться протягом 3 днів. В перший рік на підприємстві в середньому буде 350 замовлень.

План доходів з відкриття лабораторії на майбутні 5 років для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – План доходів за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів для ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Показник	Значення за:				
	2024	2025	2026	2027	2028
Кількість замовлень, од	450	550	650	750	850
Ціна, грн	3200,00	3500,00	3800,00	4100,00	4400,00
Виручка від реалізації, тис. грн	1305,0	1760,0	2275,0	2850,0	3485,0
Витрати разом, тис. грн	1398,0	1529,0	1660,0	1791,0	1912,0
Матеріальні витрати, тис. грн	80,0	100,0	120,0	140,0	160,0
Оплата праці, тис. грн	450,0	500,0	550,0	600,0	650,0
ЄСВ (22%), тис. грн	99,0	110,0	121,0	132,0	143,0
Енергія технологічна, тис. грн	300,0	320,0	340,0	360,0	380,0
Амортизація основних засобів, тис. грн	379,0	379,0	379,0	379,0	379,0
Адміністративні витрати, тис. грн	90,0	120,0	150,0	180,0	200,0
Прибуток до оподаткування, тис. грн	-93,0	231,0	615,0	1059,0	1573,0
Податок на прибуток, тис. грн		41,6	110,7	190,6	283,1
Чистий прибуток, тис. грн	-93,0	189,4	504,3	868,4	1289,9

Джерело: Розроблено автором

У перший рік реалізації проекту чистий прибуток ТОВ «АК ГРОСДОРФ» з кількістю замовлень – 450 од. та ціною 3200,00 грн., принесе збитки на 93,0 тис. грн. Чистий прибуток наступних років проекту значно зростає та на 5 рік виробництва досягає 1289,9 тис. грн з кількістю замовлень – 850 од. та ціною 4400,00 грн. Згідно з планом доходів, чистий прибуток буде збільшуватися з кожним роком в залежності від кількості та ціни замовлень.

План грошових потоків за реалістичним сценарієм за проектом підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведено в табл. 3.4. Коефіцієнт дисконтування розраховується при ставці 20%. 15% – це безпечна ставка, тобто депозитний відсоток у банках та премія у 5% за ризикованість проекту.

Таблиця 3.4 – План грошових потоків за реалістичним сценарієм за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів для ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Показник	Значення за:					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Інвестиції в обладнання, тис. грн	-1350					
Облаштування виробничих площ, тис. грн	-455					
Інвестиції в оборотні кошти, тис. грн	-90					
Кількість замовлень, шт		450	550	650	750	850
Ціна одиниці замовлення, грн		2900	3200	3500	3800	4100
Повні витрати, тис. грн		1398	1529	1660	1791	1912
Річна амортизація, тис. грн		379	379	379	379	379
Чистий прибуток, тис. грн		-93	189,4	504,3	868,4	1289,9
Грошовий потік, тис. грн	-1895	286	568,4	883,3	1247,4	1668,9
Коефіцієнт дисконтування при ставці 20%	1,00	0,83	0,69	0,58	0,48	0,4
Дисконтований грошовий потік, тис. грн	-1895	237,4	392,2	512,3	598,7	667,5
NPV, тис. грн.	-1895	-1657,6	-1265,4	-753,1	-154,4	513,2

Джерело: Розроблено автором

План грошових потоків за реалістичним сценарієм за проектом підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – План грошових потоків за оптимістичним сценарієм за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів для ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Показник	Значення за:					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Інвестиції в обладнання, тис. грн	-1350					
Облаштування виробничих площ, тис. грн	-455					
Інвестиції в оборотні кошти, тис. грн	-90					
Кількість замовлень, шт		650	750	850	950	1050
Ціна одиниці замовлення, грн		2900	3200	3500	3800	4100
Повні витрати, тис. грн		1398	1529	1660	1791	1912
Річна амортизація, тис. грн		379	379	379	379	379
Чистий прибуток, тис. грн		399,9	714,2	1078,3	1491,6	1962,3
Грошовий потік, тис. грн	-1895	778,9	1093,2	1457,3	1870,6	2341,3
Коефіцієнт дисконтування при ставці 20%	1,00	0,83	0,69	0,58	0,48	0,40
Дисконтований грошовий потік, тис. грн	-1895	646,5	754,3	845,2	897,9	936,5
NPV, тис. грн.	-1895	-1248,5	-494,2	351,0	1248,9	2185,4

Джерело: Розроблено автором

План грошових потоків за песимістичним сценарієм за проектом підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – План грошових потоків за песимістичним сценарієм за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів для ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Показник	Значення за:					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Інвестиції в обладнання, тис. грн	-1350					
Облаштування виробничих площ, тис. грн	-455					
Інвестиції в оборотні кошти, тис. грн	-90					
Кількість замовлень, шт		400	500	600	700	750
Ціна одиниці замовлення, грн		2900	3200	3500	3800	4100
Собівартість одиниці замовлення, грн		1398	1529	1660	1791	1912
Річна амортизація, тис. грн		379	379	379	379	379
Чистий прибуток, тис. грн		-298,0	58,2	519,2	1025,4	1372,3
Грошовий потік, тис. грн	-1895	81,0	437,2	898,2	1404,4	1751,3
Коефіцієнт дисконтування при ставці 20%	1,00	0,83	0,69	0,58	0,48	0,40
Дисконтований грошовий потік, тис. грн	-1895	67,2	301,7	521,0	674,1	700,5
NPV, тис. грн.	-1895	-1827,8	-1526,1	-1005,1	-331,0	369,5

Джерело: Розроблено автором

Фінансовий профіль за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів ТОВ «АК ГРОСДОРФ» за реалістичним, оптимістичним та песимістичним сценарієм показаний на рис. 3.1.

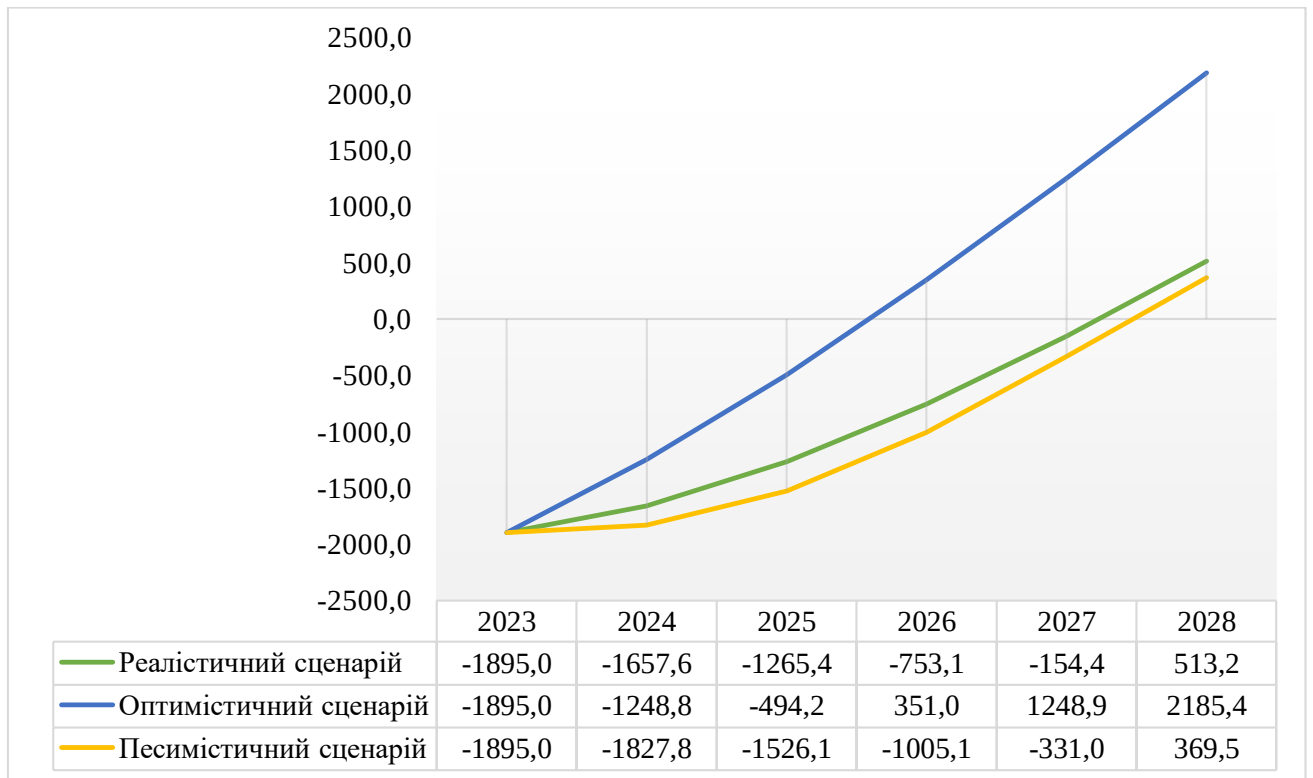

Рисунок 3.1 – Фінансовий профіль за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів ТОВ «АК ГРОСДОРФ», тис. грн

Джерело: Розроблено автором

Фінансовий профіль проекту показує, як довго проект виходить із зони негативної рівноваги, передбачувані витрати за кожен рік і суму грошових надходжень за проектний рік. Для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» даний проект реалізується через 3 роки за реалістичного та песимістичного сценаріїв та вже через 2 роки за оптимістичного сценарію.

Для того, щоб підвищити екологічність ТОВ «АК ГРОСДОРФ» потрібно значно витратитися на відкриття лабораторії. Але для підприємства це не лише комерційний, а й вагомий іміджевий фактор. Замовник бачить, що за відносно невелику ціну, йому аналізують ґрунти та воду, підбирають спеціальну рецептуру добрив, розробляють календар обробки полів і врожаю, і це дає йому результат у

збільшенні врожайності. А для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» це дає результат у зростанні виручки не лише по дослідженням, а й по іншим видам продукції, замовник може купувати їх через довіру до підприємства.

Наступним заходом для підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ», пропонується розробка альтернативних джерел енергії.

Проекти, що виробляють електроенергію з альтернативних джерел, характеризуються високою інвестиційною привабливістю, розумною ефективністю і відносно коротким терміном окупності.

ТОВ «АК ГРОСДОРФ» є енергоємним підприємством, в якому електроенергія і газ є важливими складовими. В умовах поєднання екологічної складової та нестабільності зовнішнього середовища, непередбачуваності енергетичної політики країни сьогодні необхідно розробити шляхи використання альтернативних джерел енергії на підприємстві. Використання альтернативних джерел енергії для бізнесу є екологічно та економічно ефективним. Основними видами альтернативних джерел енергії є: сонячна енергія, вітрова енергія, гідроенергетика, біоенергетика. Дані проекти можуть бути реалізовані підприємством «АК ГРОСДОРФ» протягом 2-х років.

Існує чотири основних види альтернативної енергії: сонячна; вітрова; гідро- та біоенергетика.

Сонячна енергетика – в залежності від типу установки вона перетворює сонячне випромінювання в теплову і електричну енергію. До них відносяться фотоелектричні електростанції і фотоелектричні системи. Вони безпечні для навколишнього середовища і можуть використовуватися протягом мільярдів років. Проблемою є трансформація цього ресурсу і розробка технологій його накопичення. Сонячна енергетика є найперспективнішою.

Вітроенергетика – це галузь, яка спеціалізується на використанні кінетичної енергії вітру для виробництва різних видів енергії. Вітер є модифікованою формою

сонячної енергії, тому він також означає альтернативну відновлювану енергію. Однак енергія вітру поступається сонячній за ефективністю і популярністю.

Гідроенергетика – використовує потенційну і кінетичну енергію води для перетворення води в електричну енергію. Сьогодні він є найбільш досвідченим серед інших нетрадиційних джерел. Потенціал малих річок, приток, систем водопостачання забезпечує енергонезалежність деяких віддалених районів і населених пунктів. До переваг можна віднести короткі терміни будівництва та вкладення, надійність і доступність.

Біоенергетика – це викопне паливо, отримане з відходів, рослин, тварин або сільськогосподарського чи промислового виробництва. Поновлювані ресурси, які абсолютно безпечні для навколишнього середовища. До них відносяться продукти деревообробки, спиртові суміші, складні ефіри, біодизель, різні газові комбінації.

Сонячна енергія вважається найбільш ефективною. Тому для компанії «АК ГРОСДОРФ» вигідною пропозицією буде будівництво сонячних електростанцій. Для підприємств зручніше будувати сонячні станції на дахах великих комерційних будівель. Таким чином, компанія дозволить раціонально використовувати площу і заощадить кошти на монтажних системах. Будівництво сонячної електростанції на наземній конструкції обходиться дорожче, оскільки до установки ще додається бетонування конструкції.

Сонячна електростанція для покриття споживання забезпечуватиме виробничі потреби ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом дня. Якщо власної сонячної енергії недостатньо, різниця автоматично береться з центральної електромережі. Ключовий ефект економічності сонячної електростанції відбувається за рахунок збереження фінансів, яка не були витрачені на закупівлю електроенергії. Сонячна електростанція потужністю 50 кВт може частково покрити енергоспоживання ТОВ «АК ГРОСДОРФ» протягом року і ще більше збільшити виробництво в пікові періоди виробництва електроенергії. Обов'язкові комплектуючі та ціни для будівництва сонячної електростанції на 50кВт (100 сонячних панелей) показані в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – План витрат на створення сонячної міні-електростанції для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» на 2023 рік, тис. грн

№	Складові	Вартість
1	Сонячні панелі	1000
2	Система кріплення	130
3	Мережевий інвертор	750
4	Система електрозахисту	70
	Разом	1950

Джерело: Розроблено автором

За рік така електростанція виробить 62 200 кВт/год енергії. Тарифна сітка варіюється від 10 до 15 грн за кВт/год. Пропонується встановити ціну 15 грн за кВт/год. Також для підтримки електростанції потрібно найняти додатковий персонал (1 ос.). В табл. 3.8 показаний план економії витрат при сплаті рахунків за електроенергію на майбутні 5 років для ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Таблиця 3.8 – План економії витрат при сплаті рахунків за електроенергію за проектом створення сонячної міні-електростанції для ТОВ «АК ГРОСДОРФ»

Показник	Значення за:				
	2024	2025	2026	2027	2028
Тарифна сітка, грн за кВт/год	15,0	18,0	21,0	24,0	27,0
Енергія, кВт/год	62200	62200	62200	62200	62200
Сума економії, тис. грн	933,0	1119,6	1306,2	1492,8	1679,4
Витрати разом, тис. грн	735,0	816,0	897,0	978,0	1059,0
Матеріальні витрати, тис. грн	40,0	60,0	80,0	100,0	120,0
Оплата праці, тис. грн	250,0	300,0	350,0	400,0	450,0
ЄСВ (22%), тис. грн	55,0	66,0	77,0	88,0	99,0
Амортизація основних засобів, тис. грн	390,0	390,0	390,0	390,0	390,0
Прибуток до оподаткування, тис. грн	198,0	303,6	409,2	514,8	620,4
Податок на прибуток, тис. грн	35,6	54,6	73,7	92,7	111,7
Чистий прибуток, тис. грн	162,4	249,0	335,5	422,1	508,7

Джерело: Розроблено автором

У перший рік реалізації проекту чистий прибуток ТОВ «АК ГРОСДОРФ» принесе 162,4 тис. грн. Чистий прибуток наступних років проекту зростає та на 5 рік виробництва досягає 508,7 тис. грн.

План грошових потоків за реалістичним сценарієм за проектом підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – План грошових потоків проекту створення сонячної міні-електростанції для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» за реалістичним сценарієм

Показник	Значення за:					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Інвестиції в обладнання, тис. грн	-1750					
Облаштування виробничих площ, тис. грн	-200					
Сума економії, тис. грн		933	1119	1306	1492	1679
Повні витрати, тис. грн		735	816	897	978	1059
Річна амортизація, тис. грн		390	390	390	390	390
Чистий прибуток, тис. грн		162,4	249	335,5	422,1	508,7
Грошовий потік, тис. грн	-1950	552,4	639	725,5	812,1	898,7
Коефіцієнт дисконтування при ставці 20%	1	0,83	0,69	0,58	0,48	0,4
Дисконтований грошовий потік, тис. грн	-1950	458,5	440,9	420,8	389,8	359,5
NPV, тис. грн.	-1950	-1491,5	-1050,6	-629,8	-240,0	119,5

Джерело: Розроблено автором

Фінансовий профіль за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів ТОВ «АК ГРОСДОРФ» за реалістичним сценарієм показаний на рис. 3.2.

Фінансовий профіль проекту показує, як довго проект виходить із зони негативної рівноваги, передбачувані витрати за кожен рік і суму грошових надходжень за проектний рік. Для ТОВ «АК ГРОСДОРФ» даний проект реалізується через 4 роки за реалістичного сценарію.

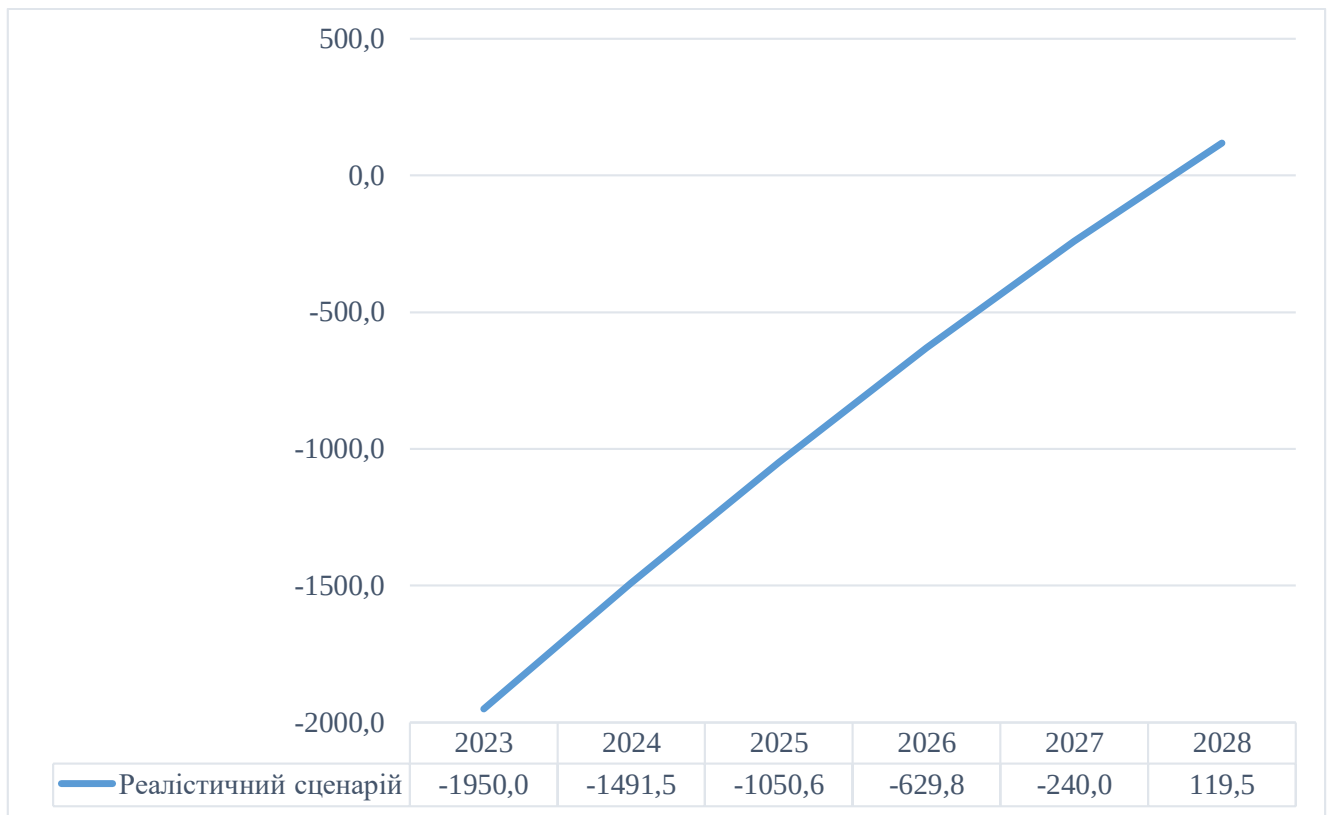

Рисунок 3.2 – Фінансовий профіль за проектом відкриття лабораторії аналізу ґрунтів ТОВ «АК ГРОСДОРФ», тис. грн

Джерело: Розроблено автором

Для даного інвестиційного проекту в області побудови сонячної електростанції на підприємстві «АК ГРОСДОРФ» можна зробити висновок, що цей проект є найекологічнішим рішенням, так як сонце є найпотужнішим джерелом енергії.

Третьою пропозицією для підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» буде оновлення власного автопарку на більш екологічний. Це може бути розширення автопарку новими більш екологічними у використанні автомобілями або перехід на більш екологічне паливо.

Транспорт, як частина логістичних систем, є одним із найбільших забруднювачів ТОВ «АК ГРОСДОРФ». Зменшення шкідливості автотранспортних викидів призведе до зменшення забруднення ґрунтів, повітря та води відповідно до екологічних нормативів. Шкідливий вплив транспортних засобів ТОВ «АК ГРОСДОРФ» на довкілля і шляхи його зменшення наведені в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Шкідливий вплив транспортних засобів ТОВ «АК ГРОСДОРФ» на довкілля і шляхи його зменшення

Забруднення довкілля	Шляхи зменшення забруднень
1. В процесі роботи транспортних засобів	
Шкідливі викиди двигунів	✓ Нормування викидів шкідливих речовин ✓ Використання альтернативних палив ✓ Вдосконалення двигунів ✓ Нейтралізація шкідливих викидів ✓ Раціональна експлуатація транспортних засобів ✓ Розробка альтернативних джерел енергії
Продукти зношування деталей транспортних засобів	✓ Правильна експлуатація ✓ Використання екологічних матеріалів
Шум	✓ Нормування рівнів шуму ✓ Покращення звукоізоляції
Вібрація	✓ Нормування допустимих рівнів вібрації ✓ Покращення вібраційних характеристик деталей та агрегатів ✓ Використання вібропоглиначів ✓ Організаційні заходи на дорогах та вулицях
2. Технічне обслуговування транспортних засобів	
Миючі засоби, розчинники, лаки, протикорозійні покриття	✓ Нормування рівнів шкідливих викидів ✓ Використання екологічних матеріалів
Палива, мастила, електроліти	✓ Використання екологічних матеріалів
Зношені вузли та деталі	✓ Використання технологій рециркуляції

Джерело: Розроблено автором

Розглянемо найвпливовіший захід по зниженню забруднень навколишнього середовища, а саме: використання альтернативних палив для автопарку ТОВ «АК ГРОСДОРФ».

На спалювання палива автопарком ТОВ «АК ГРОСДОРФ» витрачається велика кількість кисню. Спалювання палива до кінця відбувається дуже рідко, що призводить до забруднення повітря від золи, пластівців сажі та інших шкідливих елементів.

Перспективним напрямком зниження токсичності вихлопних газів двигунів внутрішнього згоряння і збереження їх ресурсу є перехід на альтернативні види палива, а не з продуктів нафтопереробки.

У загальній класифікації альтернативні види палива поділяються на такі групи:

- радіація, нафта і паливо з додатками;
- синтетичні та гідролізовані альтернативні види палива;
- види палива, отримані з відновлюваних ресурсів;
- видобуток і попутне газоподібне паливо.

Значимість і перспективність, впровадження кожного виду палива оцінюються техніко-економічними показниками виробництва палива, витратами на зберігання, витратами на транспортування і ресурсодоступність, технологічністю, екологічними показниками та ін. Однак пріоритетним значенням доцільності використання різних видів палива є екологічні показники.

За результатами досліджень фахівців було встановлено, що вміст забруднюючих речовин у викидах бензинових двигунів значно перевищує, ніж в дизельних. Це свідчить про те, що використання дизельних двигунів є більш екологічним фактором у порівнянні з бензиновими. Також альтернативним та найбільш екологічним є газ. Газ не містить таких шкідливих домішок, як свинець чи сірка, які знаходяться в бензині. Таким чином, токсичні викиди знижуються на 40%.

Найдешевшими і практичними, які широко використовуються, є стиснений природний газ, а також газ - зріджений нафтовий газ (LPG), який є вторинним матеріалом нафтопереробних заводів. Однак необхідність стиск природного газу при високому тиску створює велику проблему, яка перешкоджає широкому використанню даного виду палива. Щоб наповнити балони таким тиском, необхідно побудувати

дорогу автомобільну газонаповнену компресорну станцію, яка очищає, фільтрує і стискає газ, що подається газопроводом, до 250 атмосфер.

Порівняння результатів дослідження автомобілів, що використовують рідке і газоподібне нафтове паливо, підтверджує значне зниження викидів шкідливих речовин при використанні газу. Можна відзначити, що використання різних газоподібних палив в паливній системі двигуна дозволяє знизити забруднення навколишнього середовища, яке є основною шкідливою речовиною. На прикладі водню використання синтетичних і гідролізованих альтернативних видів палива залишається проблематичним, оскільки є недоліки в особливостях роботи двигунів, що працюють з чистим воднем – ризик вибуху водню при розгерметизації силового агрегату і т.д.

Одним з перспективних видів палива для живлення теплових моторів є спирт (метанол і етанол). Висотне октанове число дозволяє застосовувати спирт для живлення двигунів з іскровим запалюванням, і є дуже стискаючим, а витрати на виробництво алкоголю низькі. Спирти також можуть використовуватися в дизельних двигунах. Тому загальна токсичність іскрово-запалювального двигуна при роботі на спирті набагато нижче, ніж при роботі на бензині. Однак спирт має меншу теплоту згоряння в порівнянні з бензином, майже в два рази більше, в результаті чого витрачається набагато більший витрата метанолу і етанолу на одиницю енергії, що знижує запас ходу автомобіля або вимагає значного збільшення обсягу бака.

ВИСНОВКИ

На підставі результатів досліджень з підвищення екологічності діяльності підприємства можна зробити наступні висновки:

1. Сучасна екологічна політика є частиною соціально-економічного стану і характеризує прийоми, форми і методи регулювання соціально-екологічних процесів і, в кінцевому рахунку, визначає відповідальність навколишнього середовища в діяльності підприємств. Стан навколишнього середовища безпосередньо впливає на ефективність виробництва товарів і послуг і на довгостроковий потенціал вітчизняного продукту. Тому в парадигмі даної теорії необхідно вивчати взаємні відносини природи і суспільства, які досить суперечливі.
2. Важливим фактором екологізації діяльності підприємства є його екологічний менеджмент. Екологічний менеджмент фірми – це сукупність принципів, форм, методів, прийомів і засобів впливу, що використовуються, з одного боку, персоналом компанії для досягнення високої ефективності діяльності, з іншого – для забезпечення екологічно чистої діяльності, заснованої на раціональному і стійкому природокористуванні, що не завдає шкоди навколишньому середовищу.
3. Види діагностики системи екологічного менеджменту підприємств: системна діагностика; комплексна діагностика; експрес- діагностика; видова діагностика.
4. Найпопулярнішим інструментом підтвердження екологічної безпеки на сьогоднішній день є міжнародний стандарт ISO 14001. Відповідно до ISO 14001, компанія повинна розробити достатню документацію для опису основних елементів системи екологічного менеджменту і їх взаємодій. Ефективність системи екологічного менеджменту багато в чому залежить від того, як вона задокументована. Сертифікація по ISO 14001 проходить в 2 етапи: діагностичний аудит; сертифікаційний аудит.

5. Найважливішою складовою аналізу екологічності підприємства є аналіз впливу виробничого процесу виробництва продукції на стан навколишнього середовища. При цьому основним методологічним принципом є аналіз і оцінка екологічного життєвого циклу продукції, що визначає структуру аналізу за основними підприємствами регіону, що забезпечує створення, експлуатацію та утилізацію продукції. Аналіз передбачає, по-перше, виявлення причини негативних наслідків; по-друге, характер впливу за типом і об'єктом; по-третє, визначення наслідків явних і передбачуваних негативних впливів.
6. Об'єктом прикладного дослідження роботи виступає «Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ», яка є малим підприємством у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Юридична адреса ТОВ «АК ГРОСДОРФ» – м. Київ, вул. Вербицького, 30а, оф.3. Безпосередньо завод з виробництва агрохімічних добрив знаходиться у с. Хацьки, Черкаської області.
7. «Агрохімічна Компанія ГРОСДОРФ» займається виробництвом, імпортом, транспортуванням добрив, а також наданням послуг щодо внесення безводного аміаку. Основна спеціалізація компанії – поставка базових добрив для точного землеробства. На сайті підприємства (<https://grossdorf.com>) можна знайти відомості про компанію, ціни на її товари і послуги, умови проведення різноманітних акцій.
8. Найважливішою метою власного виробництва агрохімічної компанії «ГРОСДОРФ» є розробка і реалізація тільки якісної продукції за найдоступнішою вартістю. Тому команда постійно працює над нарощуванням виробничих потужностей, вдосконаленням передових технологій, відновленням автопарку компанії та модернізацією технічного обладнання.
9. Загалом вартість балансу підприємства за період з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р. має збільшення на 451,5 тис. грн. Вартість необоротних активів за 01.01.2022, порівняно з 01.01.2019, зросла на 1185,7 тис. грн., що свідчить про здороження вартості основних фондів за цей період та їх оновлення. Вартість оборотних

активів підприємства за 01.01.2022, порівняно з 01.01.2019, збільшилась на 450,3 тис. грн. Показники власного капіталу зросли на 31,6 тис. грн. Це свідчить про збільшення власних джерел фінансування активів і є позитивним чинником. Поточні зобов'язання за 01.01.2022, порівняно з 01.01.2019, зросли на 419,9 тис. грн, але порівнюючи 01.01.2022 з 01.01.2021, відбулось зменшення на 2261,2 тис. грн., що свідчить про виплату підприємством боргів перед кредиторами.

10. Впродовж періоду з 01.01.2019 р. по 01.01.2022 р. значення коефіцієнту автономії ТОВ «АК ГРОСДОРФ» залишається дуже низьким та незадовільним. У ньому представлена частка власних джерел компанії в загальній сумі коштів. Це свідчить про те, що компанія є надміру залежною від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт маневреності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» всі роки є дуже низьким і становить 0,06 на дату 01.01.2022. Це свідчить про те, що в підприємства наявності дуже мала частка власного оборотного капіталу для маневрування ним в цілях ведення бізнесу. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами дорівнює 0,0625 за нормативним значенням $>0,1$. Він відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних засобів.
11. Протягом періоду було визначено, що показники платоспроможності також перебувають на незадовільних рівнях. Це свідчить про проблематичність вчасного і повного погашення зобов'язань підприємства. Зокрема коефіцієнт абсолютної ліквідності є дуже низьким 0,0036.
12. За розрахованими даними ділової активності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» індекс зміни середньорічних активів 2020 р. в порівнянні з 2019 р. зріс на 3,39, а 2021р. в порівнянні з 2020 р. збільшився ще на 1,52. Доходи та витрати також мають значне збільшення. Це свідчить про те, що діяльність підприємства відповідає золотому правилу підвищення ефективності діяльності лише у 2020 році. Відбувається суттєве зростання активів (ресурсний фактор) 1,52 проти менших значень витрат і доходів. Тому у 2021 році золоте правило не виконується. Це свідчить про те, що

ефективність діяльності підприємство в 2020 році підвищилась, а в 2021 році дещо знизилась.

13. Рентабельність активів характеризує ефективність їх використання. Він означає, скільки чистого прибутку було отримано за кожен гривню активу. За період аналізу цього показника він збільшився з 0,057% у 2019 році до 7,64% у 2020 році, і до 18,85% у 2021 році. Рентабельність власного капіталу вказує на те, чи ефективно використовується власний капітал. Так, у 2019 році підприємство залучило на кожен гривню капіталу 3,1 коп., 161,8 коп. в 2020 році, і 283,5 коп. у 2021 році. Це свідчить про те, що цей показник позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, за рахунок чого прибуток підприємства збільшився. Рентабельність продажу в 2021 році становить 16,97, що на 7,64 більше ніж в 2019 році. Підприємство має чудову динаміку прибутковості протягом 2019-2021 років – усі показники мають позитивне значення й зростають.
14. На виробництві ТОВ «АК ГРОСДОРФ» у цеху компактування та грануляції добрив була встановлена сучасна потужна система вентиляції, яка дозволяє видаляти пил з гранул ще в процесі виробництва, в упаковку потрапляє абсолютно очищений продукт, що дозволяє добривам значно краще зберігатися.. Впроваджуючи нові системи фільтрів при виробництві КАС, відстежуючи та контролюючи якість продукції, ТОВ «АК ГРОСДОРФ» щоразу стає на новий рівень технологій, відвантажуючи аграріям України продукт європейської якості. При цьому ціна на продукцію не перевищує, а найчастіше нижче середнього ринкового показника. Завдяки виваженій ціновій політиці, не затримується продукція на складах, а покупці гарантовано отримують товар, що за нинішніх умов ринку – найважливіша якість постачальника.
15. Для підвищення екологічності діяльності ТОВ «АК ГРОСДОРФ» необхідно здійснення зусиль на таких напрямках:
  - 1) Переглянути правила та норми щодо використання та зберігання продукції та відповідати законодавству ЄС.

- 2) Зберігання агрохімічних продуктів тільки на складах, обладнаних спеціальною технікою. Взаємодія з продукцією повинна фіксуватися в спеціальному журналі.
  - 3) Дотримання правил миття тари, машин, устаткування, транспортних засобів і уніформи, що використовуються в роботах.
  - 4) При будівництві додаткових хімічних комплексів (складів, легкоплавких вузлів тощо) слід проводити заходи щодо захисту підземних вод (гідроізоляція, відбір площ з глибиною залягання ґрунтових вод більше двох метрів).
  - 5) Вести і оновлювати запаси непотрібних складів і розробляти програми очищення і знищення хімічних речовин.
16. Найважливішим заходом для підвищення екологічності ТОВ «АК ГРОСДОРФ», пропонується відкриття лабораторії аналізу ґрунтів для аграріїв. Цей захід пропонуватиме повний аналіз ґрунту і рекомендації по внесенню добрив, тобто якщо в ґрунті не вистачає поживних компонентів, то аналіз покаже і розрахує яких саме, а також які добрива будуть кращими для ґрунту та кінцевої продукції. Впровадження такого проекту є економічно доцільним за усіх варіантів розвитку ситуації. Про що свідчать позитивні значення чистої теперішньої вартості: за оптимістичним сценарієм 513,2 тис. грн на 5 рік впровадження, за оптимістичним сценарієм 351,0 тис. грн на 3 рік впровадження та за песимістичним сценарієм 396,5 тис. грн на 5 рік впровадження.
17. Іншим важливим заходом, який забезпечить підвищення рівня екологічності функціонування ТОВ «АК ГРОСДОРФ» та принесе додаткові доходи є відкриття сонячної міні-електростанції.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Ананькіна, Е.А. Контролінг як інструмент управління підприємством / Е.А. Ананькіна, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина [та інші.]; під ред. Н.Г. Данилочкиної. – М. : ЮНІТІ, 2002.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб./ за ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2010. 327 с. 4. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макро-економіка. К.: Основи, 2012.
3. Баланюк І. Ф., Максимюк М. М. Сутність економічної безпеки підприємства. Інноваційна економіка. 2016.
4. Балджи М.Д. Основи діагностики комплексного природокористування : регіональний вимір: монографія / М.Д. Баладжи, С.К. Харічков. – Одеса, ІПРЕД НАН України, 2008.
5. Бекетова О.М. Економіка довкілля і природних ресурсів: навчальний посібник / за заг. ред. П. Т. Бубенка Харк.: ХНУМГ, 2014.
6. Білорус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку бізнесу: [монографія] / Білорус О.Г. – К., 2003.
7. Білявська Ю. В. Екологічний менеджмент підприємства. Економіка України. 2016.
8. Борщук Є. М. Екологічні основи економіки : навч. посібник / Є. М. Борщук, В. С. Загорський. – Львів : «Інтелект-Захід», 2005.
9. Буркінський Б.В. Економіко-екологічні основи регіонального природокористування та розвитку / Б.В. Буркінський, В.Н. Степанов, С.К. Харічков. - ІПРЕІ НАНУ. – Одеса : Фенікс, 2005.
10. Вергун А.М. Забезпечення екологічної складової економічної безпеки підприємства / А.М. Вергун, І.В. Ліщук // Актуальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт V Міжнародної науково-практичної конференції (Буковель, 21–24 березня 2–16 р.). – 2016.

11. Гобела В. В. Економіко-безпекова екологізація: теорія і практика : монографія. Львів: 2021.
12. Демешкант Наталія Андріївна, д.пед.н., професор, кафедра інноваційної діяльності в АПК НУБіП України, «Екологічний менеджмент», Київ: 2018.
13. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 6.05.2001 р. № 422 [Електронний ресурс] /Офіційний портал Верховної ради України/ Законодавство України : – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360>
14. Дудюк В. С., Гобела В. В. Теоретичні підходи до визначення поняття екологічної безпеки. Науковий вісник НЛТУ України, 2015.
15. Екологічний аудит: теорія та практика; за наук. ред. Т.П. Галушкіної. – Одеса : ТОВ «ІНВАЦ», 2008.
16. Закон "Про охорону навколишнього природного середовища". [Електронний ресурс] /Офіційний портал Верховної ради України/ Законодавство України : - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/conv>
17. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 року.
18. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (із змін. та допов.) від 25 червня 1991 р. № 1264-XII.
19. «ЗВІТ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ СТЕПАНКІВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЗА 2020 РІК». Режим доступу: <https://stepankivska.gr.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2021/02/Zvit-pro-vykonannya-byudzhetu-gromady-za-2020-rik.pdf>
20. Зіновчук Н.В. Екологічний маркетинг : Навчальний посібник. / Н.В. Зіновчук, Р.В. Ращенко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015.
21. Зеркалов Д.В. Екологічна безпека та охорона довкілля: підручник / Д.В. Зеркалов. – К.: «Основа», 2012.

22. Карпук А., Шестак М. Еколого-економічна ефективність лісокористування: напрями та механізми підвищення. Економіка природокористування і охорони довкілля. 2015.
23. Кирич Н.Б. Екологічний менеджмент: еколого-економічні засади раціонального природокористування: навч.пос. / Н.Б. Кирич, І.А. Кінаш, О. Б. Погайдак. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2011.
24. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. посіб. – К. : Юрінком Інтер, 2007.
25. Кожушко Л.Ф. Екологічний менеджмент: підручник / Л.Ф. Кожушко, П. М. Скрипчук. – К. : «Академія», 2007.
26. Костирко Л., Костирко Р., Серeda О., Чернодубова Е. Фінансове забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах економіко-екологічних імператив. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики, 2021.
27. Кравців В. Економічний розвиток і екологічна безпека: шлях України / В. Кравців // Регіональна економіка. – 1997.
28. Кучмішов В. Механізм управління екологічною безпекою економічних систем на засадах маркетингу. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013.
29. Лук'янихін В.О. Екологічний менеджмент у системі управління збалансованим розвитком: Монографія. – Суми : ВТД «Університет. кн.», 2002.
30. Мельник Л.Г. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за ред. Л.Г. Мельника, М.К. Шапочки; авт. колектив: М.К. Шапочка, О.Ф. Балацький та ін. – Суми : Університетська книга, 2006.
31. Мних, Є.В. «До питання методологічних рівнів економічного аналізу», Економічний аналіз, 2010.
32. Пахомова М.В., Малишков Г.Б. Соціально-екологічна відповідальність і конкурентоспроможність бізнесу: чи можливий синергетичний ефект? / Проблеми сучасної економіки, №2 (26), 2008.

33. Перерва П.Г. Формування стратегії розвитку підприємств хімічної промисловості Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. – 2013.

34. Петрушенко М. М. Економічне обґрунтування мотиваційного інструментарію екологоорієнтованого управління підприємством : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.06 / М.М. Петрушенко; Сумс. держ. ун-т. – Суми, 2007.

35. Піддубний І.А. Теорія конкурентоспроможності: сучасні державні та суб’єктно-тематичні аспекти розвитку / І.А. Піддубний, Л.І. Піддубна // Економіка України. – 2007.

36. Погорелов Ю. С. Облік витрат на екологізацію діяльності підприємства / Ю. С. Погорелов, В. В. Вахлакова // Вісник Мукачевського державного ун-ту. Серія: Економіка. – Мукачево, 2016.

37. Потапюк І. П., Стеценко М. О. Система екологічного менеджменту як складова екологічної безпеки. Український журнал прикладної економіки. – 2020.

38. Прокопенко О.В. Концепція екологічного маркетингу в контексті сталого розвитку / О.В. Прокопенко // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : Тези сьомої щорічної Всеукраїнської наукової конференції 24-25 квітня 2007 року. – Суми : СумДУ, 2007.

39. Промислова екологія: навч. посіб. / С.О. Апостолук, В.С. Джигирей, І.А. Соколовський та ін. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2012.

40. Ремез Н. С., Гребенюк Т. В., Броницький В. О. Екологізація виробництва та зелені технології. Київ, 2021

41. Савченко К.В. Методичні підходи до обґрунтування екологоінноваційної реструктуризації підприємства / К. В. Савченко, І. В. Мамчук // Вісник Сумського державного університету. – Серія Економіка. – 2010.

42. Савицька О. М. Результати комплексного аналізу та оцінювання стійкості промислового підприємства в умовах формування концепції стійкого розвитку та управління витратами / О. М. Савицька, К. С. Заречна. // Ефективна економіка. - 2016.

43. Сагірова А. С. Вплив системи екологічного менеджменту на підвищення конкурентоспроможності українських підприємств. Стратегія розвитку України. – 2017.
44. Садченко О.В., Харічков С.К. Маркетинг екологічно спрямованої інноваційної діяльності // Проблеми управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування / За загальною редакцією О.В. Прокопенко. – Суми: Університетська книга, 2007.
45. Семко І.Б. Особливості проектів використання нетрадиційних джерел енергії / Семко І.Б., Борисова Н.І. // Тези доповідей X міжнародної конференції «Управління проектами у розвитку суспільства». – К. : КНУБА, 2013.
46. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування : ДСТУ ISO 14001-97. – [Чинний від 1997– 08– 18]. – К. : Держстандарт України, 1997.
47. Смоленський І. Стратегічно-операційний маркетинг екологізації виробництва / І. Смоленський, Г. Степанюк // Економіка України. – 2006.
48. Філіпішина Л. М. Еволюція концептуальних підходів до формування стратегії сталого економічного розвитку промислових підприємств / Л. М. Філіпішина // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. - 2017.
49. Харічков С.К. Екологічний бізнес та реінжиніринг навколишнього середовища / С.К. Харічков, Є.В. Садченко, Л.В. Іванченкова // Економічні інновації : сб. науч. Працює. – Одеса, 2009.
50. Хвесик М. Екологічна модернізація в системі природно-техногенної та екологічної безпеки. Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016.
51. Швиданенко Г. О. Розвиток підприємства на еколого-економічних засадах : [Електронний ресурс]. монографія / [Швиданенко Г. О., Криворучкіна О. В., Матукова Д. Г.]. — К. : КНЕУ, 2017.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2022	01	01
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ		37412312		
Територія	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОХІМІЧНА КОМПАНІЯ	за ЄДРПОУ			
	ГРОСДОРФ"	за КОАТУУ	8036300000		
Організаційно-правова		за КОПФГ			
форма господарювання					
Вид економічної діяльності		за КВЕД	46.75		
Середня кількість працівників, осіб	36				
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса,	02121, м. Київ, вул. Вербицького, будинок 30 А, офіс 3,				
телефон	0472334685				

1. Баланс
на 31 грудня 2021 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	3.8	24.2
первісна вартість	1001	4.1	16.0
накопичена амортизація	1002	(0.3)	(8.2)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2.8	-
Основні засоби:	1010	498.0	1161.5
первісна вартість	1011	622.3	887.6
знос	1012	(124.3)	(273.9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	504.6	1185.7
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	71724.7	97643.1
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	1069.6	2136.8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	34556.5	41351.1
у тому числі з податку на прибуток	1136	8.8	14.9
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	310890.8	146876.3
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	169.9	1641.3
Витрати майбутніх періодів	1170	861.2	438.2
Інші оборотні активи	1190	60765.1	197451.4
Усього за розділом II	1195	480037.8	487538.2

III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	480542.4	488723.9
Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000.0	10000.0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11194.5	21637.1
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	21194.5	31637.1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	34159.4	31694.5
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1172.5	9791.4
розрахунками з бюджетом	1620	40481.9	40943.1
у тому числі з податку на прибуток	1621	2196.8	2879.7
розрахунками зі страхування	1625	24.5	31.1
розрахунками з оплати праці	1630	88.1	97.7
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	383421.7	371649.3
Усього за розділом III	1695	459348.0	457086.8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	480542.5	488723.9

**2. Звіт про фінансові результати
за 2021 р.**

Форма N 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1093076.4	919785.3
Інші операційні доходи	2120	521.7	188.2
Інші доходи	2240	15.9	8.5
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1093614.0	919982.0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(907569.5)	(816865.4)
Інші операційні витрати	2180	(84351.3)	(70553.3)
Інші витрати	2270	(10349.7)	(8194.7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1002270.5)	(895613.4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	91343.5	24368.6
Податок на прибуток	2300	(16441.8)	(4396.4)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	74901.7	19972.2

Керівник

_____
(підпис)

/ Халявка А.П. /

(ініціали. прізвище)

Головний бухгалтер

_____
(підпис)

/ Халявка А.П. /

(ініціали. прізвище)

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ
Дата (рік, місяць, число)		2021 01 01
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОХІМІЧНА КОМПАНІЯ	за ЄДРПОУ 37412312
Територія		за КОАТУУ 8036300000
Організаційно-правова форма господарювання		за КОПФГ
Вид економічної діяльності		за КВЕД 46.75
Середня кількість працівників, осіб	36	
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон	02121, м. Київ, вул. Вербицького, будинок 30 А, офіс 3, 0472334685	
Код за ДКУД	1801006	

1. Баланс на 31 Грудня 2020 р.

Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	3.8
первісна вартість	1001	-	4.1
знос	1002		(0.3)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	21.7	2.8
Основні засоби:	1010	147.8	498.0
первісна вартість	1011	153.0	622.3
знос	1012	(5.2)	(124.3)
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	169.5	504.6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	56133.0	71724.7
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	113.2	1069.6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	2612.3	34556.5
у тому числі з податку на прибуток	1136	11.0	8.8
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	87818.4	310890.8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	-9828.6	169.9
Витрати майбутніх періодів	1170	3059.5	861.2
Інші оборотні активи	1190	16991.1	60765.1
Усього за розділом II	1195	156898.9	480037.9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	157068.4	480542.5

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	10000.0	10000.0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	114.3	11194.5
Неоплачений капітал	1425	(6619.1)	

Усього за розділом I	1495	3495.2	21194.5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	35000.0	34159.4
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	449.7	1172.5
розрахунками з бюджетом	1620	35.8	40481.9
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	2196.8
розрахунками зі страхування	1625	11.3	24.5
розрахунками з оплати праці	1630	37.5	88.1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	118038.9	383421.7
Усього за розділом III	1695	153573.2	459348.0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	157068.4	480542.5

**2. Звіт про фінансові результати
за 2020 р.**

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	919785.3	131781.1
Інші операційні доходи	2120	188.2	0.5
Інші доходи	2240	8.5	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	919982.0	131781.6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(816865.4)	(119483.4)
Інші операційні витрати	2180	(70553.3)	(8500.9)
Інші витрати	2270	(8194.7)	(3742.3)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(895613.4)	(131726.6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	24368.6	55.0
Податок на прибуток	2300	(4396.4)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	19972.2	55.0

Керівник

(підпис)

/ Халявка А. П. /

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

/ Халявка А. П. /

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку
25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОХІМІЧНА КОМПАНІЯ	за ЄДРПОУ	2020 01 01 37412312
Територія		за КОАТУУ	8036300000
Організаційно-правова форма господарювання		за КОПФГ	
Вид економічної діяльності		за КВЕД	46.75
Середня кількість працівників, осіб	13		
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон 02121, м. Київ, вул. Вербицького, будинок 30 А, офіс 3, 0472334685			

1. Баланс на 31 Грудня 2019 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
знос	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	21.7
Основні засоби:	1010	-	147.8
первісна вартість	1011	-	153.0
знос	1012		(5.2)
Довгострокові біологічні активи:	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	-	169.5
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	92.7	56133.0
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	25.6	113.2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3148.6	2612.3
у тому числі з податку на прибуток	1136	1.6	11.0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	26902.7	87818.4
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3937.7	-9828.6
Витрати майбутніх періодів	1170	1885.4	3059.5
Інші оборотні активи	1190	1231.1	16991.1
Усього за розділом II	1195	37223.8	156898.9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	37223.8	157068.4

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.9	10000.0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	59.4	114.3
Неоплачений капітал	1425		(6619.1)

Усього за розділом I	1495	60.3	3495.2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	25000.0	35000.0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	102.6	449.7
розрахунками з бюджетом	1620	1.8	35.8
у тому числі з податку на прибуток	1621	1.6	-
розрахунками зі страхування	1625	0.7	11.3
розрахунками з оплати праці	1630	4.9	37.5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	12053.6	118038.9
Усього за розділом III	1695	37163.6	153573.2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	37223.8	157068.4

**2. Звіт про фінансові результати
за 2019 р.**

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	131781.1	46.3
Інші операційні доходи	2120	0.5	193.3
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	131781.6	239.6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(119483.4)	
Інші операційні витрати	2180	(8500.9)	(523.0)
Інші витрати	2270	(3742.3)	(1484.0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(131726.6)	(2007.0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	55.0	-1767.4
Податок на прибуток	2300		(1.2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	55.0	-1768.6

Керівник

(підпис)

/ Халявка А. П. /

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

/ Халявка А. П. /